

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Georgicoru[m]. P.|| Virgilij Maronis liber cum || nouo
comme[n]tario Hermanni || Torrentini.|| ... ||**

Vergilius Maro, Publius

Colonie, 1503

VD16 V 1532

P. Virgilij Maronis Georgicor[um] Liber secundus incipit

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70203)

LIBER SECUNDVS

Philippi
Philippēses
Aemathia
Aemus.
Pilum
Indigetes,
Vesta
Laumedon

Euphrates

(cū quadrige) .i. equi ad currū (effudere se carcerib⁹) .i. vi exierūt claustris suis (addūt se in spacia) .i. paulatim eorū cursus auget & (auriga frustra rēdēs) .i. retinēs (retinacula) .i. lora (feri equis) id ē arbitrio eq̄g (& curr⁹ nō audit habenas) .i. equi nō obediunt aurigae. ¶ Philippī orū ē ciuitas thessalię ppe quā primo lul⁹ cesar & Pōpei⁹. postea August⁹ & brutus cū cassio dimica uerūt. hinc dicunt philippēses qbus scribit ap̄s Paul⁹ ¶ Aemathia ē regio grecię alio noie thessalia. ¶ Aemus ē mons thessalię vel thracię ¶ Pilū ē telū longū v̄l hasta. & pprie pila sunt romanorū ¶ Indigetes pprie uocant̄ dñi facti ex hoibus. q̄si in dñs agētes. v̄l indigētes dicunt̄ beati q̄si nulli⁹ egētes ¶ Vesta dicebat̄ a gētilibus dea uirginitatis ¶ Laumedon fuit rex troiæ pater Priami. de q̄ fabulant̄. q̄ Apollinē & Neptunū induxit vt sibi facerēt muros troyanos. qbus pfectis negauit eis pecunia; quā sub iureiurādo illis pmiserat. q̄re illi irati sp̄ infesti fuerūt troyanis. & romani sunt troyani. ¶ Euphrates ē magn⁹ fluui⁹ orientis p armeniā & babiloniā tendēs in rubrū mare.

P. Virgilij Maronis Georgicorū

Liber secundus incipit

Hactenus aruorū cultus : & sydera coeli
Nūc te bacche canā. nec nō siluestria tecū
Virgulta. & plem tarde crescentis oliuæ.
Huc pater o leneg. tuis. hic omnia plena
Muneribus. tibi pampineo grauidus autumnō.
Floret ager. spumat plenis vindemia labris.
Huc pater o leneg. veni. nudataq; musto
Tinge nouo mecū direptis crura cothurnis
¶ In hoc sc̄do libro poeta scribit de cultura arborū s; maxie de vitib⁹ In trib⁹ primis v̄sib⁹ pponit. in quinq; sequētib⁹ inuocat ¶ Cōstruātio (Cecini hacten⁹) .i. hucusq; (cult⁹ aruorū & sydera coeli O bacche nūc canā te. nec nō) .i. & (canā tecū siluestria virgulta) .i. arbores steriles qbus alligat̄ vitis. & (canā plem) .i. plantā (oliuæ crescēt̄ tarde. O pater leneg) .i. o bacche (huc) s; veni (Oia sunt hic plena tuis munerib⁹) .i. vitib⁹. q̄si diceret scriba de vitib⁹ q̄z auctor tu diceris (Ager grauid⁹ pampineo autumnō) .i. vitib⁹ (floret tibi) .i. ad honorē tuū (Vindemia spumat) s; tibi (plenis labris) .i. vasis (O pater leneg veni huc. & tinge nudata crura nouo musto) .i. vino (cothurnis) .i. calceamet̄ (direptis)

GEORGICORVM FOLIO XXIII

id ē exutis. ¶ Bacchus filius Iouis quē poete dicunt inuētorē fuisse
 vini. ideo vocat lenē a greco noīe lenēus qd ē torcular aut lac
 ¶ Vindemia qsi vini deprio. i. vuar collectio. hic ponit p no
 uo vino. ¶ Labrū ē latū vas sicut illud in qd fluit mustū ex tor
 culari. ¶ Mustū ē nouū vinū. Dicit etiā mustus a ū. i. nouo. ¶ Co
 thurnus ē gen^o calciamēti q̄ & venatores vteban^t & tragedi. vt
 in buco. Sola suphodeo tua carmina digna cothurno

Bacchus.
 Leneus.
 Vindemia
 Labrū
 Mustū
 Cothurno

Principio arboribus uaria est natura, creandis
 Namq; alie nullis hominu cogentibus ipse
 Sponte sua veniunt, camposq; & flumina late
 Curua tenet, vt molle siler lenteq; geniste
 Populusq; & glauca canentia fronde salicta
 Pars aute posito surgunt de femine, vt alte
 Castaneq; hemoruq; ioui q̄ maxima fronder
 Aesculus, atq; habite grans oracula quercus
 Pullulat ab radice alijs denissima silua
 Vt ceratis, ylmilq; etiā parnalia laurus
 Parua sub ingenti matris se subicit umbra
 Hos natura modos primu dedit, his genus ome
 Siluarū fruticūq; viret, nemoruq; sacrorum

¶ Dicit arbores varijs modis nasci, & primo ponit tres modos
 qbus arbores nascunt naturalr scz spōte, semine, radice. ¶ Cōst.
 (Principio). i. primo (natura ē varia creādis arborib^o). i. ad pdu
 cedas arbores (Nāq; alię). i. qdā arbores (veniūt). i. nascunt (īpe
 sua sponte). i. p se (& tenēt). i. occupāt (late cāpos & curua flumi
 na, vt molle siler &c. et salicta). i. salices (canentia). i. q̄ canescunt
 (glauca frōde Pars at). i. qdā alię arbores (surgūt). i. crescūt de se
 mine (posito). i. quis mō pieto (vt alte castaneq; & escul^o q̄ frōs
 det ioui maxima nemor^o). i. arbor^o (atq; querc^o habite oracula
 grans). i. grecis Nam greci sub quercubus p̄sulebāt deos (den
 si silua pullulat). i. nascit (alijs). s. arborib^o (ab radice, vt cer
 rasis ylmilq; Etiā parua laur^o parnasia). i. apollini sacra (subi
 cit se). i. subnascit succrescit (sub ingēti vmbra). i. magnis ramis
 (matris). i. antiq̄ laur^o (natura primū dedit hos modos) scz creā
 dit arbor^o (ome gen^o siluarū fruticūq; & sacrorū nemorū viret
 his) scz modis p̄dictis. ¶ Siler ē arbuscula hñs mollia vimina,
 & ē spēs salictis. Alij dicūt eē arborē de q̄ fiūt fusi. Est at neuteri g^o
 vt hic apparet, Siler etiā ē qdā flui^o in piceno Tūc ē masculinū

LIBER SECVNDVS

Genista

Salictū Escul^o

Pallulo

Parnasus

Columella Vitreoq; siler q̄ defluit amni. ¶ Genista ē arbuscula
vel herba de qua Plinius ait. Tingēdis vestib^o nascunt geniste.
¶ Salictū est locus vbi salices multę sunt. ¶ Aesculus ē arbor glā
difera p̄secrata olim ioui. ¶ Pallulare est renasci. a noie pullus.
¶ Parnasus ē mons phocidis sacerapollini. In sit parnasus a una
id est p̄tinens ad parnasum vel ad apollinem

Sunt alij quos ipse via sibi repperit vsus

Hic plantas tenero abscindēs de corpe matru

Deposuit sulcis. hic stirpes obruit aruo

Quadrifidaq; ludes & acuto robore vallos

Siluaruq; alie pressos propaginis arcus

Expectant & viua sua plātaria terra

Nil radice egens alie. summūq; putator

Haud dubitat terrę referens mādare cacumen

Quin & caudicibus sectis. mirabile dictu.

Truditur e sicco radix oleagina ligno

Et sepe alterius ramos impune videmus

Vertere in alterius. mutataq; insita mala

Ferre piru. & prunis lapidosa rubescere corna

¶ Hic ponit alios modos creandar; arbor; q̄s inuenit experiē
tia ¶ Construe (Alij) scz modi (sunt quos ipse vsus repperit sibi
via). i. rōne vel arte (hic) scz vsus (abscindēs plātas). i. virgas (de
tenero corpe matru). i. arbor; (deposuit eas sulcis). i. in fossis. &
(hic) scz vsus (obruit aruo). i. infodit terrę (stirpes). i. trūcos cum
radicib; (& ludes). i. stipites (quadrifidas). i. tātas vt possint in
quattuor ptes diuidi (& vallos). i. palos (acuto robore). i. robu
stos Est autē hic color rhetoricus p̄duplicatio. quia bis idē dicit
nam & va lli & ludes idem sunt (& alie siluarū). i. arbor; (expec
tant pressos arcus ppaginis) i. q̄ rami vtriusq; finibus infigū
tur terrę ad modū arcus vt fit in vitib;. & alie siluar; expectant
(viua plātaria). i. plantas habētes radices (sua terra). i. in q̄ sunt
nata (alie) scz arbores (nil). i. nō (egent radice. & putator). i. cul
tor arborū (haud dubitat mādare terrę summū cacumē) scz plā
te (referens). i. flectens (Quin &). i. imo etiā (radix oleagina) id ē
oleg (radix). i. nascit. p̄duci (e sicco ligno). i. arido stipite (caudi
cibus). i. ramis (sectis). i. amputatis. & hoc ē (mirabile dictu) id ē
vt dicat (Et videm; sepe ramos alteri;) scz arboris (vertere ipu

ne).i. sine nocumento (in ramos alteri?) & videmus (pirū) eā arborē (mutatā ferre mala insita) & videmus (lapidosa corna) illos fructus (rubescere prunis) in illis arboribus

¶ Stirps ē pprie radix vel trūcū cū radicib⁹ Accipit etiā p pge
 nie. tunc est fœi gñis. Virgili⁹. heu stirpem inuisam. ¶ Quadri-
 fidus a ū a verbo findo quod ē seco. quasi findendus aut fissus
 in quattuor ptes. Ita dicit bifid⁹. i. bis fissus aut duplex. Trifid⁹
 id est triplex aut in tria fissus. ¶ Plantaria sunt plātē & pprie cū
 radicib⁹. ¶ Caudex vel codex sc̄at truncū vel stipitē. ¶ Oleagi-
 nus est nomen possessiuū ab oleā. ¶ Cornus est arbor cuius ra-
 mi sunt rigidi vt cornua. ¶ Cornum est fructus eius. primū cā-
 didus. deinde sanguineus.

Stirps
 Quadrifid⁹
 Bifid⁹ Trifid⁹
 Plantaria
 Caudex
 Oleaginus
 Cornus
 Cornum

Quare agite o pprios generatim discite cultus
 Agricole: fructusq; feros mollite colendo.
 Neu segnes iaceant terræ. iuuat ismara baccho
 Confere: atq; olea magnū vestire taburnū.
 Tuq; ades inceptūq; vna decurre laborem
 O decus o famę merito ps maxima nostre
 Mecenas. pelagocq; volans da vela patenti
 Nō ego cuncta meis amplecti versibus opto
 Nō mihi si linguæ centum sint. oraq; centum
 Ferrea vox. ades & primi lege littoris oram
 In manibus terræ. nō hic te carmine ficto
 Atq; p ambages & longa exorsa tenebo

¶ Hortat agricolas vt variag; arborū naturas discant. deinde
 Mecenate inuocat. ¶ Cōstrue (Quare o agricolę agite) id est eia
 (discite pprios cultus) sc̄z arborū (generatim) .i. p singula genes
 ra (& mollite) .i. emēdate (colēdo) .i. p culturā (fructus feros) id ē
 agresles (Neu) .i. vel ne (terre iaceāt segnes) .i. steriles sine fructu
 (iuuat) .i. delectat (pserere) .i. plātare (ismara) illū montem (bac-
 cho) .i. vitib⁹ (atq; iuuat vestire) .i. implere (taburnū) illū mons
 tem (olea) .i. oliuis (& o mecenas dec⁹) sc̄z nostre (& merito mas
 xima ps nostre famę) .i. qui mihi dec⁹ & famā dedisti (tu ades)
 id est allis (& decurre vna) .i. si p (in laborē ceptū) .i. ad opus in-
 ceptū (& tu da vela) .i. auxiliū (volans) sc̄z mecū (patēti pelago)
 id ē in ampla materia (ego nō opto cōplecti) id est cōprehēdere:
 meis versib⁹ cūctā) .i. oia q̄ dici possent (Nō) s̄e possem cōple-
 ctī cuncta. etiam (si centum linguę sint mihi & centum ora) sint.

Agite,
Ferus

Ismarus
Olea. Oliua
Oleum.
Taburnus
Ambages.

mihī. & ferrea vox) esset mihī (ades et lege) id ē nauīga vel transī
(orā p̄mi littoris). i. materiā nō pfundā (terre sunt i manib⁹). i.
agricultura ē faci⁹ & in promptu (nō tenebo te hic ficto carmi-
ne). i. nō scribā res fictas (atq; nō tenebo te p ambages). i. circui-
siones (& p longa exorsa). i. exordia ¶ Agite ē aduerbiū hor-
tandi qđ iungit verbo plurali sicut age verbo singulari. ¶ Fer⁹
a ū. wilt. i. indomit⁹ Horati⁹. Nemo adeo fer⁹ ē vt nō mitesces
re possit. Ita dr. ferus fruct⁹. wilt; oest. Ponit substātiue & i mal-
culino gñe & in foetio. ¶ Ismar⁹ ē mons in thracia partim ferax
partim sterilis ¶ Olea ē arbor. oliua fructus ei⁹. oleū & oliuū is-
quor ei⁹. ¶ Taburn⁹ ē mons cāpaniē vel samnitū. ¶ Ambages
sunt circui⁹. a vbo ābigo. In singulari repit sol⁹ ablatius

Spontesua que se tollunt in luminis auras
Infoecunda quidem. sed leta & fortia surgunt
Quippe solo natura subest. tñ hec quoq; si quis
Inserit aut scrobibus mandet mutata subactis
Exuerit siluestrem animū. cultuq; frequenti
In quascūq; voces artes haud tarda sequentur
Nec non & sterilis q̄ stirpibus exit ab imis
Hoc faciet. vacuos si sit digesta p agros.
Nunc alte frondes & rami matris opacant
Crescentiq; adimunt foetus. vruntq; ferentem
Nam q̄ seminibus iactis se sustulit arbor
Tarda uenit: seris factura nepotibus vmbra
Pomaq; degenerant succos oblita priores.
Et turpes auibus predam fert vua racemos
Scilicet omnibus est labor impendendus. & oēs
Cogendē in sulcum ac multa mercede domādē
Sed truncis oleę. melius ppagine vites
Respondent: solido paphię de robore mirtus
Plantis e dure coryli nascuntur. & ingens
Fraxinus. herculeq; arbor vmbrosa coronæ
Chaonięq; patris glandes: etiā ardua palma
Nascitur. & casus abies visura marinos
¶ Redit ad arbores spōte nascētes & alias feras docens quō sint

GEORGICORVM FO. XXV

colēde vt mitescāt ¶ Cōstr. (Que). f. arbuta (tollūt se in auras ter
 minis). i. crescūt (sua spōte) i. p se (surgūt). i. crescūt (qdē infocēda
 da). i. sterilia (s; leta). i. pulcra (& fortia. Quippe). i. certe (natura)
 id ē vis nascēdi (subest solo). i. latēter inest terre (tū siquis inerat
 hec). f. infocēda arbuta (aut si qs mādet). f. ea (mutata). i. in aliū
 locū trāslata (subactis scrobib⁹). i. patis fossis (Exuerūt siluestrē
 animū). i. fiet mitia & foecūda. & (sequenī haud tarda). i. cito (in
 quascūq; artes voces). i. ad quācūq; naturā coegeris ea. & hoc
 frequēti cultu). i. p frequentē culturā (Nec nō & sterit⁹). f. arbor.
 (q̄ exit). i. nascit⁹ (ab imis stirpib⁹). i. a radicib⁹ alteri⁹ arboris (fa
 ciet hoc). i. etiā mitescet & fiet foecūda (si sit digesta). i. disposita.
 (p vacuos agros). i. vbi solē picipiat (Alte frondes & ramī mris)
 id ē arboris ex q̄ & sub q̄ stat (opacāt). i. obscurāt & ipediūt eā.
 (nūc). i. sub matre. & (frōdes & ramī matris. adimūt). i. auferūt
 ei (crescētī foet⁹). i. fruct⁹. & (vrunt). i. ledūt (ferentē). i. q̄ ferre pos
 terat nisi noceret vmbra (Nā arbor q̄ sustulit se). i. nata ē de (se
 minib⁹ iactis. venit tarda). f. ad ferendū (factura vmbra feris nes
 ponib⁹). i. posteris & nō nobis p futura (Et poma). f. taliū arbor
 rū (degenerāt). i. peiora fiūt q̄ illa de qb⁹ lata s; (oblita pres suc
 cos). i. lapores (& vua). i. vit⁹ ita lata (fert turpes racemos p̄dā auf
 b⁹). i. q̄s p̄dant aues (Sc;). i. certe (labor ē ipendēd⁹ oib⁹). f. arbor
 rib⁹ feris. & (oēs sunt cogēde in fulcū). i. cōponēde in ordinē vel
 trāsserēde. & (sunt domandē). i. emendandē (multa mercede)
 id ē labore (S; oleę melius respōdent). i. nascunt⁹ aut satisfaciūt
 votis (trūcis). i. si trūcus infodiāt terre vt añ dictū ē (vites respō
 dent melius ppagine). i. si ramus aut ppago infodiatur terrā.
 (myrtus paphiæ). i. veneri sacre (nascunt⁹ de solido robore) id ē
 ligno (Coryli edure). i. nō dure (nascūtur plātis). i. de ramis. &
 (ingēs fraxinus) sc; nascit⁹ plātis. & (vmbrosa). i. ramosa (arbor
 herculeę coronę). i. q̄ hercules coronari solebat. Intelligit auteę
 populū (Et glandes chaonij patris). i. quercus ioui sacra. & (ar
 dua palma nascit⁹ s^c plātis (& abies visura marinos casus). i. de
 qua fiūt malī nauitū. ¶ Scrobs ē fossa q̄cūq; in qua qd ipō Scrobs.
 nitur. gñis masculini s; qñq; legat⁹ in foēio. Lucan⁹ Exigua pos
 fuit scrobe. ¶ Opacus a um. i. obscur⁹ & frigidus In opacare. i. Opac⁹ Opaco
 facere opacū. ¶ Racemus ē idē qd botr⁹. teuto. eyn druue. Vix Racem⁹. Vua
 ē pars botri. s; hic accipit⁹ p vite p metonymiā. ¶ Propag⁹ ē ra Propago
 mus arboris. etiā scat. pgeniē. sed tūc primā corripit. ¶ Paphus Paphus
 ē ciuitas in insula cypro q̄ sacra fuit veneri. vñ paphi⁹ a um. Fraxinus.
 ¶ Fraxinus ē arbor alta & teres de qua fiunt haste. ¶ Palma est Palma
 arbor eximia cuius multa sunt genera. sed optima nascit⁹ in sy
 ria. cuius fructus vulgo vocant dactyli.

Inferitur uero ex foetu nucis arbutus horrida
 Et steriles platani malos gessere ualentes
 Castaneę fagos. ornusq; incanuit albo
 Flore piri: glādemq; sues fregere sub ulmis
 Nec modus inferere aut oculos iponere simplex
 Nam qua se medio trudūt de cortice gēme
 Et tenues rūpunt tunicas. angustus in ipso
 Fit nodo sinus. huc aliena ex arbore germen
 Includūt. udoq; docent inolescere libro
 Aut rursum enodes trunci resecātur: & altæ
 Finditur in solidū cuneis uia. deinde feraces
 Plantæ immittūtur. nec longū tps. & ingens
 Exijt ad cœlum ramis foelicibus arbor
 Miraturq; nouas frondes & non sua poma

¶ Hic docet de insitōe arbor. ¶ Cōstructio (Arbut^o horrida). i. hirsuta (inferit ex foetu). i. furculo (nucis Et steriles platani gessere ualentes malos). i. ramos malorū (fagos). i. fagus (incanuit albo flore castaneę. ornus incanuit). i. cana facta ē (flore piri Sues fregere). i. comederūt (glādem sub ulmis). i. ulmi p̄ inlitionē fuerūt glādes (Nec inferere aut imponere oculos). i. gēmas (ē simplex modus). i. vn^o modus (Nā qua). i. ubi (gēme trudunt se de medio cortice & rūpunt tenues tunicas). i. corticē (angustus sinus). i. pua fissura (sit in ipso nodo Includūt huc). i. in illū sinum (germen ex aliena arbore docentq; inolescere udo libro). i. cortici (Aut trunci enodes). i. plani sine nodis (resecant. & uia). i. rima (findit cuneis alte). i. p̄funde (in solidū). i. lignū (feraces plantę immittunt deinde Nec longū tps. ē. & ingens arbor exijt ad cœlū). i. creuit in altū (ramis foelicibus). i. feracib^o. & (ip̄a arbor mirat nouas frondes & poma nō sua). i. q̄ añ nō habuit

Inferere.

Platanus

Fagos

¶ Inferere ē ramū vel germē vnus arboris alteri indere. teuto. enden. ¶ Et nota q̄ iste vsus Inferit uero & ē. dicitur dactylic^o quia sextus pes ē dactyl^o. ¶ Platanus est arbor patulis ramis & latis folijs cuius frōdes umbrā faciūt. ¶ Fagos ē hic ntūs gręc^o quo utitur poeta p̄pter quātitatē ut sit ułtima longa. Non em̄ potest accūs esse. quia castaneę nō ferūt fagos. sed poti^o fagis inferuntur castaneę. Vnde si fagos erit accusatiuus oportet esse hypallagen. Sed melius est primum. ¶ Ornus est arbor sterilis montes amās, de q̄ postea dicit Nascū.

GEORGICORVM FO. XXVI

tur steriles saxosis montibus orni. ¶ Oculus vocat primū germ
 men arboris cū incipit frondere, eyn knop Idem gēma dicit lū
 gēmalcere dicitur arboris. i. gēmas emittēre knoppen
 Præterea genus haud unū nec fortibus vlmis
 Nec salici lothoq; nec oleis cyparissis
 Nec pingues vnā in faciem nascuntur oliuæ
 Orchades & radij & amara paulia bacca
 Pomaz & alcynoi liluæ. nec surculus idem
 Crustumis syriscq; piris. grauibulq; volemis
 Non eadē arboribus pendet vindemia nostris.
 Quā methymneo carpit de palmite les bos
 Sunt thalie vites. sunt & mareotides albe
 Pinguis he terris habiles. leuoribus ille
 Et passo pnythia vtilior. tenuilq; lageos
 Tentatura pedes olim uincturacq; linguam
 Purpuree precieq; & quo te carmine dicam
 Rhēna. nec cellis ideo contende falernis
 Sunt & aminee vites firmissima uina
 Timolus & assurgit qbus & rex ipse phaneus.
 Argitiscq; minor cui non certauerit ulla
 Aut tantu aut fluere aut totidem durare p annos
 Non ego te mensis & dijs accepta secundis
 Transierim rhodia & tumidis humaste racemis
 Sed neq; q; multæ species nec nomina que sunt.
 Est numerus. neq; em numero cōprehendere refert
 Quæ qui scire uelit. libyci uelit equoris idem
 Discere q; multæ zephyro turbentur harene
 Aut ubi nauigns uiolentior incidit eurus
 Nosse quot ionij ueniant ad littora fluctus
 ¶ Hic docet in singulis arborē spēbus aliquā varietatē eē. ¶ Cō
 strue (Præterea). i. insup (haud vnū gen^o ē nec fortib^o vlmis. nec
 salici nec lotho nec cyparissis idēis). i. q; nascunt in ida monte
 crete insule (Nec pingues oliuæ nascunt in vnā faciē). i. formaz
 Orchades & radij & paulia amara bacca). i. cui^o bacce sunt ama

LIBER SECVNDVS

re (Pomaq) s^c nō vnā in faciē nascunt. & (siluē alcynoi). i. arbor /
 res quales habuit alcynous rex (nec idē surcul⁹ ē crustum⁹ pī /
 ris & sirijs pīris. & grauib⁹ volemis). i. illis magnis pomis (Nō /
 eadem vindemia). i. vinū (pendet arboribus nostris). i. ytalicis. /
 (quā) scz vindemiā (lesbos). i. popul⁹ illius insule (carpit palmi /
 te methymneo) sic dicto a ciuitate (Sūt vites thasie). i. ab insula /
 thaso (& sunt albe mareotides) sic dicte (He). f. mareotides (sunt /
 habiles pinguib⁹ terris. ille). f. thasie (sunt habiles). i. apte (leui /
 ribus terris) i. nō pinguib⁹ (Et psythia) scz vitis (ē vtilior pas /
 so). i. ad faciendū passum (tenuisq; lageos) illa vitis (cui vinū ē /
 tenue). i. cito penetrās in venas (tentatura olim pedes & vinctu /
 ra linguā). i. citius inebrians. Nā ebrius neq; stare neq; loq; recte /
 nouit Sunt etiā (vites purpuree) sic dicte a colore (& p̄cie) sic di /
 cte q̄ si p̄coque q; cito maturescūt (Et q; carmine dicā te o rheti /
 ca) scz vitis (nec ideo p̄tendē phalernis cellis). i. cū vino cāpano /
 q̄ si di. h. oc p̄stantius ē (Aminee vites sunt q; q; firmissima vina) /
 id ē dū durātia (quib⁹) scz amineis. & (molus). i. vinū crescens /
 in illo monte (assurgit). i. cedit vel honorē dat. & (ipe rex pha /
 neus assurgit). i. vinū chiū in monte phaneo q; mons a rege di /
 ctus ē. (Et minor argitis) illa vitis ē (cui). i. cū qua (nō certauerit /
 vlla) scz vitis (aut fluere tantū xantā vini copiā dare (aut durare /
 p̄ annos totidē (O rhodia) scz vitis (accepta dñs). i. cuius vinū /
 dñs libat. & accepta (secūdis mēsis). i. ad bellaria (ego nō trāsies /
 rim te) i. tacuerim de te (& o bumaste) tu vitis (tumidis). i. ma /
 gnis (racemis) sed nō ē numerus. q; multę sint spēs) scz vitium /
 (nec q; sint noīa) scz oīm (neq; refert). i. p̄dest (comphēdere nume /
 ro). i. numerare aut spēs aut noīa vitium (Quē) scz numer; (q; velit /
 scire idē velit discere q; multę harene libyci equoris) id ē maris /
 (turbent a zephyro) illo vento (Aut) idē velit (nosse quot fruct⁹ /
 ionij) illius maris (veniūt ad littora vbi). i. q̄ (violētior eurus) /
 ille v̄tus (incidit nauigij). i. p̄tra naues. ¶ Lothos ē arbor in /
 affrica hñs fruct⁹ paruos s; dulcissimos. Etiā ē herba q̄dam in /
 egypto. ¶ Orchades radij & pausie sunt tres spēs oliuar. ¶ Al /
 cynous fuit rex pheacū bonus cultor hortor. vt Homer⁹ docet /
 ¶ Volema sunt magna pyra dicta q; volā. i. manū implent. /
 ¶ Lesbos ē insula in egeo mari in qua ciuitas methymna /
 ¶ Passum dr gen⁹ vini qd fit ex vuis p̄codib⁹ in sole siccatis & /
 passis. ¶ Phalernus ē mons cāpanie in q; crescit optimū vinum /
 qd phalernū vocat. ¶ Secūda mēsa sc̄at poma. nuces & qualcū /
 q; lauticias q; edunt postremo & vocant bellaria.

Lothos
 Orchades.
 Radij Pausie.
 Alcynous
 Volema.
 Lesbos.
 Passum
 Phalernū
 Secūda mēsa

Nec vero terre ferre omnes omnia possunt

GEORGICORVM FO. XXVII

Fluminibus salices: crassisque paludibus alni
Nascuntur. steriles saxosis montibus orni ^{arborum amat}

Littora myrtetis lætissima: denique apertos

Bacchus amat colles, aquilonem & frigora taxi

Aspice: & extremis domitum cultoribus orbem ^{monstrat}

Eoasque domus arabum: pictosque gelonos ^{dominus & pater}

Diuisis arboribus patrie: sola india nigrum ^{roborum}

Fert hebenum. solis est thurea uirga sabsis.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamisque & baccas semper frudentis achati: ^{reseruit}

Quid nemora ethiopum molli canentia lana ^{arboribus}

Vellerisque ut folijs depectant tenuia seres ^{all. hominum}

Aut quos oceano propior gerit india lucos

Extremi sinus orbis: & alte uincere somnum.

Arboris: haud ulle iactu potuere sagitte

Et gens illa quidem sumptis non tarda pharetris.

Media fert tristes succos tardumque saporem ^{missorum}

Fœlicis mali: quo non prestantius ullum ^{multum}

Pocula si quando seque infecere nouercae

Miscuerintque herbas & non innoxia uerba

Auxilium uenit ac membris agit atra venena

Ipsa ingens arbor faciemque simillima lauro

Et si non alium late iactaret odorem

Laurus erat, forsitan haud ullis labentia uentis

Flos apprima tenax, animas & olentia medi

Ora fouent illo: & senibus medicantur anhelis

¶ Dicit arbores nullas ubique bene crescere ¶ Constructio (Nec omnes
terrae prout ferre omnia). i. genera arborum (Salices nascuntur fluminibus
bus). i. iuxta flumina (alni nascuntur in crassis paludibus, steriles
orni). i. ille arbores (nascuntur in saxosis montibus Littora sunt lætissima
myrtetis). i. myrti nascuntur melius in littoribus maris.
(Denique bacchus). i. uitis (amat colles aptos). i. sole gaudentes.
(taxi amat aquilonem & frigora. Aspice &). i. etiam (orbem do-
mitum). i. subiectum romano impio (cum cultoribus). i. agrico-

i. (sex extremis) i. habitatibus in extremitate terre (Et aspice eas)
 id ē orientales domos arabū (pictosq; gelonos) illos homines (Pa
 trię). i. loca natalia (sunt diuise arboribus. sola india fert nigrus
 hebenū) illā arborē (thurea virga). i. arbor thuris (ē solis faberis)
 illis hominibus (Quid referā tibi balsama sudāria). i. manātia.
 (odorato ligno) i. ex arbore redolēti (Et quid referā baccas) id ē
 fructus (achanti) illius arboris (semp frondētis Quid) scz referā.
 (nemora). i. arbores (ethiopiū, canentia). i. q̄ cana sunt (mollī la
 na). i. serico (Et vt). i. qualiter (seres) illi hoies (depestant folijs). i.
 de arboribus (tenuia vellera). i. serica (Aut qd referam. lucos). i.
 siluas (quos india gerit). i. habet (q̄ ē ppior oceano. & sinus) id ē
 locus (extremi orbis Vbi). i. in q̄bus locis (haud vllę sagittę po
 tuere vincere). i. supare (iactu summū). i. summitatē (altę arbo
 ris) Et illa gens ē nō tarda sumptis pharetris). i. perita ē sagittā
 di (Mēdia) illa regio (fert). i. pducit (succos tristes). i. amarus. &
 tardū saporē scelicis mali). i. pomi salubris (quo) scz malo (non
 vilū auxiliū). i. remediū (venit p̄sentius). i. citius aut efficacius.
 (ac agit). i. fugat (atra venena de mēbris. liquādo). i. si aliqñ (scz
 uę nouerę infecere pocula. & si nouerę miscuerint herbas) scz
 venenosas (& verba nō innoxia). i. valde noxia. & ē liprote (sp̄a
 arbor ē ingens). i. grādīs (simillima lauro faciē). i. fm apparen
 tiam (Et ip̄a erat laurus si non iactaret late aliū odorē) scz q̄ lau
 rus (folia eius nō sunt labētia vllis ventis Flos eius ē tenax ap
 prima). i. maxime (Mēdi) illi hoies (fouēt). i. curant (illo) scz flos
 re (aias). i. anhelit⁹ malos (& ora olentia). i. fetida. & (medi me
 dicant illo senib⁹ anhelis). i. suspiriosis pneumonicis.

Myrtetum

¶ Myrtetum est locus vbi myrtus arbor abundat. sicut coryles
 tum vbi coryli sunt &c.

Taxus

¶ Taxus ē arbor dura folijs acutis. teu. huls. dicit^r esse venenosa

Geloni.

¶ Geloni sunt popul⁹ scythię pictis vestibibus vtens

Hebenus

¶ Heben⁹ vel hebenū ē arbor idica colore nigro q̄ nō p̄t exuri.

Balsamum.

¶ Balsamū ē arbuscula nō dissilis viti. ex q̄ fluit p̄ciosissim⁹ li⁹

opobalsamū

quorq; vocat^r opobalsamū. lignū ei⁹ vocat^r xylobalsamū Nasci^r

xylobalsamū

tur nūc in egypto tantū in vno horro. olim aut in iudea.

Achantus.

¶ Achātus est arbor spinosa semp frondens

Seres.

¶ Seres sunt hoies in finib⁹ orientis. apud quos in arboribus

Mēdia. medi

nasci^r lana de qua fit p̄anus qui dicit^r sericus

Medicus

¶ Mēdia ē regio maioris asię iuxta p̄sidem. Mēdi vocantur illi.

Apprimus.

hoies Inde adiectū medi⁹ a um prima pducta

Apprime.

¶ Apprim⁹ ē ppositū a primus Inde aduerbiū. apprime. i. maz
 xime Therentius. Illud arbitror apprime vtile in vita ne qd ni
 mis hic ponit nomē p aduerbio. teste Seruio.

GEORGICORVM FO. XXVIII;

Sed neq; medorū siluæ ditissima terra
 Nec pulcer ganges atq; auro turbidus hermus
 Laudibus italiæ certent. nō bactra neq; indi
 Totaq; thuriferis panchaia pinguis harenis.
 Hęc loca nō tauri spirātes naribus ignem
 Inuertere. satis immanis dētibus hydri
 Nec galeis densisq; uirū seges horruit hastis
 Sed grauidę fruges & bacchi massicus humor
 Impleuere. tenēt oleęq; armētāq; leta
 Hinc bellator equus campo sese arduus infert
 Hinc albi clitūne greges & maxima taurus
 Victima. sepe tuo pfusi flumine sacro
 Rhomanos ad tēpla deū duxere triūphos
 Hic ver assiduū atq; alienis mēlibus estas
 Bis grauidę pecudes. bis pomis vtilis arbor
 At rabidę tigres absunt. & seua leonu
 Semina: nec miseros fallunt aconita legentes
 Nec rapit immēfos orbes p̄ humū. neq; tanto
 Squameus in spiram tractu se colligit anguis

¶ Hic poeta laudat italiā oībus terris eā p̄ferens. ¶ Cōstrue (S; neq; siluę medorū q̄ sunt ditissima terra. nec pulcer ganges) ille fluuius (atq; hermus) ille fluutus (turbidus auro). i. q̄ h; arenas aureas (certent laudib; italię). i. nō certent de laude cū italiā (Bactra nō certent laudibus italię. neq; indi) illi homines (Totaq; panchaia) id est illa regio arabicę (pinguis) id ē fertilis (thuriferis harenis). i. in qbus thus nascitur (Tauri spirātes ignē de narib; nō euerterūt hęc loca) i. italiā (dētibus immanis hydri). i. draco nis (satis) seminatis (hec seges uirū). i. viorū (horruit hic galeis & densis hastis) Sensus est. hanc terrā nō arauerunt tauri ignē ex pirātes nec hic seminati sunt dentes draconis. ex qbus nati sunt armati viri &c. (Sed grauidę fruges & massicus humor bacchi) id ē vinū optimū (impleuere). s. hęc loca & leta armenta tenent hęc loca Equus bellator) id est bellicus (infert sese campo) id est vadit in prelium (hinc) id est ex italia (O clitūne albi greges) id est oues (& taurus qui ē maxima victima. pfusi tuo sacro flumine duxerūt sepe rhomanos triūphos ad tēpla deū). i. deorū

LIBER SECUNDVS

(Assiduum ver). i. cōtinua tēperies aeris est hic (atq; est) ē hic (alienis mensibus) scz in autumno (Pecudes sunt hic bis grauis de & arbor est bis utilis pomis) id ē bis in anno fert poma (Ac) id est s3 (rabide tigris absunt ab italia. & seua semina) .i. genera (leonum) scz absunt (Nec aconita fallunt miseros legentes) id ē colligentes herbas. Quasi dicat. licet hic sint aconita. neminem tamē fallunt quia noscunt (Et squameus anguis). i. squamosus. (nō rapit p humum immensos orbes) .i. motus (Nec anguis colligit se in spiram) .i. circulum (tāto tractu) .i. motu. Sensus ē quous hic sint serpentes. tamen nō tales nec tanti. quales & quāti sunt alibi. ¶ Ganges est magnus fluuius indie

Ganges.

Hermus

Bactra

Panchaia

Fabula de Iasonē.

¶ Hermus est fluuius lydię trahens harenas aureas
¶ Bactra p̄ter ē regio oriētal' sup̄ p̄sas. & ciuitas in ea regione.
¶ Panchaia est ps arabie scz sabea in qua sola thus nascit
¶ Hec loca nō tauri. hic t̄git fabulā istā Iason ex thessalia p̄fectus in colchos ad tollendū vellus aureū. auxilio medeę dracōnem custodē velleris occidit. & eius dētes seminauit in terra arata tauris ignē expirantibus. De qbus dentibus nati sunt mox homines armati qui primo in Iasonē frustra fecerūt impetū. dein de mutuis se vulneribus occiderunt

Hydrus

Hydra

Massicus

Clitumnus.

Aconitum

¶ Hydrus ē serpens aquaticus & h3 scēmineum hydra. Hydrus hydruntis est vrbs ¶ Massicus mons est campanie Inde dicitur massicum vinū. ¶ Clitūnus est fluuius vmbrie de quo bibētes oues credunt albos foetus p̄ducere. ¶ Aconitum ē herba venenosa Ouidius Lurida terribiles miscet aconita nouerca.

Spira

¶ Spira ē uolutio. circulus. sicut fit de restibus in nauibus

Adde tot egregias urbes operūq; laborem
Tot congesta manu prurptis oppida saxis
Fluminac; antiquos lubter labentia muros
An mare quod sup̄ memorē quodq; alluit infra
An ne lacus tantos. te lari maxime. teq;
Fluctibus & fremitu assurgens benace marino
An memorē portus lucrinoc; addita claustra
Atq; indignatu magnis stridoribus equor
lulia qua ponto longe sonat unda. refuso
Tyrrhenulq; fretis immittitur æstus auernis.
Hec eadem argenti riuos crisq; metalla
Ostendit uenis; atq; auro plurima fluxit

GEORGICORVM FOLIO XXIX

Hec genus acre uirum, marfos pubemq; sabellā

Affuetiq; malo ligurem, uolcosq; uerutos

Extulit, hec decios, maros, magnosq; camillos

Scipiadas duos bello, te maxime cesar

Qui nunc extremis alie iam uictor in oris

Imbellem auertis romanis arcibus indum

Salue magna parens frugum saturnia tellus

Magna uirum, tibi res antique laudis & artis

Ingredior, sanctos ausus reducere fontes

Alcreuq; cano romana p oppida carmen.

¶ Adhuc poeta laudat italiam ab urbibus, aquis & fortibus uir-
 ris ¶ Cōstrue (Adde) scz p̄dictis laudibus (tot egregias vrbes, la-
 boremq; operę) .i. opa laboriose facta (Et adde tot oppida con-
 gesta manu) .i. facta (preruptis saxis) .i. montibus (Et adde flu-
 mina labentia subter antiquos muros, An memorem) .i. dicā,
 (mare qđ alluit) scz italiā (supra) .i. a superiori pte, scz a septen-
 trione quod dicitur mare superū (& quod mare alluit infra) .i. Mare inferū
 ab inferiori pte, scz a meridie, quod dicit mare infes; vel tyrre Mare superę
 num (An ne memorē tantos lacus) scz (te o maxime lari, & te o
 benace, assurgens) .i. tumescēs (fluctibus) & marino fremitu) .i. tāz
 qđ mare (An memorē) .i. dicam (portus) scz italię (& claustra ad-
 dita lucrino) illi lacui (atq; memorē equor indignatū) .i. iratus
 (magnis stridoribus) .i. murmure (Qua scz parte (vnda iusta) .i.
 a iulio cesare coercita (sonat longe, ponto refuso) id est remoto
 a pristino cursu (Tyrrenusq; estus) .i. feruor maris tyrreni (im-
 mittitur auernis fretis) .i. in lacū auernū (Hec eadem) scz italia,
 (ostendit riuos argenti, & metalla eris in uenis) .i. in interioribus
 suis (atq; plurima) .i. in plurimis locis (fluxit auro) .i. habuit ve-
 nas auri (Hec italia (extulit) id est produxit (acre genus uirum)
 id ē uirorum, scz (marfos pubemq; sabellā) .i. illū populū (& extu-
 lit ligurē) illum populū (assuetū malo) .i. labori, & extulit (uols-
 scos) illum populū (uerutos) .i. uerū pugnātes (Hec) italia, extu-
 lit (decios, marfos, magnosq; camillos) illos uiros romanos, &
 (scipiadas) .i. scipiones (duos) .i. fortes (in bello) Et hec italia ex-
 tulit (te o maxime cesar) scz auguste (qui iā nūc uictor in extre-
 mis oris) .i. finibus (asie, auertis imbellem indum) .i. gētem ins-
 dorum (a romanis arcibus) .i. ab imperio romano, O (magna
 parēs frugum, saturnia tellus) id est a saturno habitata (salue, o
 magna uirum) id est uirorum fortium (Ingredior tibi) id est ac-

LIBER SECUNDVS

utilitatē tuā scribo (res antiq̄ laudis) .i. ab antiq̄uis laudatas. & (ingredior res antiq̄ artis) .i. de q̄bus antiq̄ scripserūt, vt Hesiodus & Democritus aliq̄; (ausus recludere) id est aperire (sanctos fontes) .i. poeticos (Et cano carmen ascreū) .i. q̄le scripsit Hesiodus (p̄ oppida romana) .i. stilo romano. ¶ Lari⁹ ē magn⁹ lac⁹ in italia p̄pe ciuitatē comū. ¶ Benacus etiā lacus ē in lōgobardia ¶ Itē Lucrinus & Auern⁹ sunt duo lac⁹ in cāpania. copiosi piscib⁹. q̄s cū aliq̄n mare in lac⁹ irrūpens expelleret. Iuli⁹ cæsar oppositis molibus exclusit mare. ¶ Maris volsci & sabelli sunt italiq̄ populi. ¶ Pubes accipitur a Virgilio sepe pro iuuentute. ad est multitudine iuuenū. ¶ Nota singulare sepe ponit pulcre p̄ plurali. vt hic ligurem & indum p̄ ligures & indos. ¶ Asera fuit vicus in boetia iuxta montē heliconē. hęc fuit patria Hesiodi poetę. vñ vocat ascreus vates. .i. de asera.

Lari⁹. Benac⁹
Lucrinus
Auernus
Maris sabelli.
Pubes
singulare p̄ pl̄i
Asera
Ascreus

Nunc locus aruorum ingenijs. q̄ robora cuiq̄;
Quis color. & q̄ sit rebus natura ferendis
Difficiles primū terræ collesq̄ maligni
Tenuis vbi argilla & dumosis calculus aruis
Palladia gaudent silua viuacis oliuæ
Indicio est tractu surgens oleaster eodem
Plurimus. & strati baccis siluestribus agri
Atqui pinguis humus dulciq̄ yligine leta
Quicq̄ frequens herbis & fertilis vberē campus
Qualem sepe caua montis conualle solemus
Despicerē. huc summis liquuntur rupibus amnes
Felicemq̄ trahunt limū. quicq̄ editus austro
Et silicem curuis inuisam pascit aratris
Hic tibi preualidas olim mulraq̄ fluentes
Sufficiet baceho vires. hic fertilis vuæ
Hic laticis. qualem pateris libamus & auro
Inflauit cum pinguis ebur tyrrhenus ad aras
Lancibus & pandis fumantia reddimus exta
Sin armenta magis studium vitulosq̄ tueri
Aut foetus ouium. aut vrentes culta capellas
Saltus & saturi petito longinqua tarenti

GEORGICORVM FO. XXX

Et qualem infœlix amisit mantua campum
 Pascentem niueos herboso in flumine cygnos
 Nō liquidi gregib⁹ fontes, nō gramina defunt
 Et quantum longis carpent armenta diebus
 Exigua tantū gelidus ros nocte reponet

Hoc loco Virgili⁹ docet cui rei q̄q̄ terra sit aptior. ¶ Cōstrue
 (Loc⁹). i. t̄ps̄ ē (nūc ingenijs). i. de naturis (arbor⁹). i. agror⁹. (q̄ ro
 bora). i. vires (sint cuiq̄). i. terre (Quis color). i. que spēs (sit terrē
 aut q̄ sit natura) sc̄z terrar⁹. (reb⁹ ferēdis). i. ad res pducēdas (Vbi
 id ē in qua terra (ē tenuis argilla). i. sine humore (& vbi ē calcu
 lus). i. multitudo minorū lapidū (aruis dumosis). i. spinosis (Il
 la terra gaudet palladia silua viuacis oliuæ). i. q̄ diu viuūt & fu
 it sacrata palladi (Plurim⁹ oleaster surgēs). i. crescens (codē tras
 ctu). i. loco (ē indicio). i. indicat talē terrā (& agri strati siluestrib⁹
 bacchis) sc̄z sunt indicio (Atqui). i. s̄z (pinguis hum⁹ & lēta dul
 ci vligine). i. humore naturali (Et cāpus q̄ est frequēs herbis. &
 fertilis vberē). i. vbertate (Qualē campū solem⁹ sepe despīcere)
 id ē deorsum videre (in caua pualle mōtis. Amnes). i. fluuij (lis
 quunt). i. fluūt (huc). i. ad hūc campū (de summis rupib⁹). i. mō
 tib⁹ (& amnes trahūt). i. afferūt (limū foelicē). i. vtilē (Et q̄). i. cā
 pus (ē editus). i. expositus (austro) illi v̄to (& pascit filicē) eā her
 bam (inuisam curuis aratris). i. quā pati nō pnt aratra. quia eā
 tollunt (hic). i. talis cāpus (sufficiet). i. dabit tibi (pualidas vites
 & fluentes multo baccho). i. vino (olim). i. quouis tpe (Hic cā
 pus est fertilis vūe). i. vuar⁹ (& hic est fertilis laticis). i. vini (qua
 lem) sc̄z laticem (libam⁹). i. offerimus (dijs. pateris & auro). i. au
 reis pateris. est em̄ hic endiadis figura (Cum). i. q̄n (pinguis tyro
 rhenus). i. sacerdos de tuscia (inflauit ebur). i. tibiam eburneam
 (ad aras. Et reddim⁹) sc̄z sacerdoti (sumātia exta in lancib⁹ pan
 dis). i. curuis (Sīn). i. sed si (studiū). i. diligētia (est tibi magis tue
 ri). i. pascere (armenta). i. boues & equos (aut foetus ouium) id ē
 agnos (aut capellas vrentes). i. ledentes (cultā). i. agros (Petito)
 id est accedito (saltus) i. nemora (& longinqua). i. remota loca.
 (saturi tarēt) illius vrbis foecūde (Et petito talē campū qualem
 infœlix mantua amisit. fontes liquidi). i. puri (non defunt gregi
 bus. & gramina nō defunt gregib⁹. Et quantum) sc̄z gramina (ar
 menta carpent longis diebus. gelidus ros reponet) id ē restituet
 (tantum exigua nocte) id est quod gramen in die greges edūt.
 recrefcit nocte. ¶ Argilla est terra tenax de qua formantur va
 sa fictilia. Inde argillosus. Argilla

LIBER SECVNDVS

Calculus
Vlgo. Vber.
Filix.

Sufficere
Latex.
Tarentū.
Mantua

¶ Calculus ē lapill⁹ in harena, Itē in vesica. ¶ Vlgo ē naturalis humor terre vel quōq; humor In vliginosus. ¶ Vber qñq; ē mā ma, qñq; idē qd vbertas vt hoc loco. qñq; ē adiectm idē qd fertilis ¶ Filix ē herba lōgis radicib⁹, noxia frugib⁹ Hora, Neglectis vrēda filix innascit agris. ¶ Sufficere capit transitue p substituere vel ministrare vt hic & post sepius ¶ Latex nūc vinū nūc aquā fcat, Tarentū ē nobilis vrbs calabrię in finibus italię.

¶ Mantua est ciuitas gallię italię, patria Virgilij
Nigra fere & presso pinguis sub vomere terra
Et cui putre solu, nāq; hoc imitamur arando
Optima trumentis, nō ullo ex equore cernes
Plura domu tardis decedere plaustra iuuentis
Aut vnde iratus siluam deuexit arator.
Et nemora euerit multos ignaua per annos
Antiquaq; domos apūū cū stirpibus unis.
Eruit, ille aliu mēdis petiere relictis
At rudis enstuit impulso vomere campus:
Nam ieiuna quidem cliuoli glareā runis
Vix humiles apibus talias roremq; ministrat.
Et tophus scaber & nigris exela chilydris
Creta, negant alios eque serpentibus agros
Dulcem ferre cibum & curuas prebere latebras
Que tenuē exhalat nebulam fummo scq; volucres
Et bibit humore, & cū vult ex se ipsa remittit
Queq; suo viridi semper se gramine vestit
Nec scabie & tassa ledit rubigine ferrum,
Illa tibi lens intexet vitibus vlnos
Illa terax oleę est, illa experiere colendo
Et faciem pecori & patientem uomēris unci
Talem diues arat capua, & uicina uesteuo
Ora iugo, & uacuis clānius nō equus aceris

¶ Nunc docet quę terra sit frumētis apta, & deinde quę rebus omnibus. ¶ Constructio (Terra fere nigra & pinguis sub vomere presso) id est impresso (& cui) terre est (putre solu), i. mollicies

GEORGICORVM FOLIO XXXI

(nāq; imitamur hoc) sc; putre solū (arādo). i. dū aram? Talis terra ē (optima frumētis Nō cernes plura plaustra decedere domū iuuēcis). i. bob? (tardis). i. fessis (ex vllō equo ore). i. cāpo Aut. illa terra ē optima frumētis (vñ iratus arator deū exit siluā. & euerit nemora ignaua). i. infœcūda p̄ multos annos Et arator (erudit). i. euerit antiq̄s domos (auiū). i. arbores (cū imis stirpib?). i. radicib? (Ille) sc; aues (petiere altum). i. euolauerūt (nidis relictis At cāpus rudis). i. nouus (enituit). i. nitid? factus ē vomere impulso (Nā ieiuna glareā). i. sicca & sterilis terra (cliuosi ruris). i. mōticulosi (vix ministrat apib? humiles cassias) illas breues herbas (& rorem Et scaber cophus) ille lapis asper (& creta exesa nigris chelydris). i. serpētib? Subaudi vix ministrāt apibus cassias &c. Scriptores (negant alios agros ferre cibū equē dulcē serpentib?. & p̄bere). i. serpētibus (curuas latebras). i. antra (Que) sc; terra (exhalat). i. emittit. tenuē nebulā & fumos volucres). i. volātes. & (q̄ bibit humorē). i. rigat. & (cū vult ip̄a remittit ex se) sc; humorem (Et q̄ terra vestit se sp̄ suo gramine viridi. nec ledit ferrū). i. vomerē (scabie & salsa rubigine Illa) sc; terra (intexet tibi vltimos letis vitib?). i. p̄ducet vites. & (illa terra ē ferax oleę). i. etiā bene pfert oleas (tu experiere colēdo). i. dū coles illā eē (facilem pecori). i. vitilē pascēdis pecorib? (& experiere illā eē patiemtem (vnci vomeris). i. aptā sationi (Diues capua) illa vrbs (arat talē) sc; terrā. & (ora). i. regio (vicina veseuo iugo) illi monti. & (clanius) ille fluui? (nō equus). i. nociu? (vacuis acerris) illi ciui? *Glarea* *Cassia. Toph?* *Scaber* *Chelydrus.* *Veseuus.* *Acerre* *Clanius* *scabans*

Nūc quo quāq; modo possis cognoscere dicā
Rara sit an supra morem sit densa requiras
Altera frumētis quoniā fauet altera baccho
Densa magis cereri. rarissima quēq; lyco
Ante locū capies oculis. altēq; iubebis.
In solido puteum demitti. omnēq; reponas
Rursus humū. & pedib? sumas equabis harenas.
Si deerit rarū. pecoricq; & vitibus almīs

Glarea
Cassia. Toph?
Scaber
Chelydrus.
Veseuus.
Acerre
Clanius

LIBER ^{2.9.1.} SECVNDVS

Aptius uber erit. ⁱⁿ sua posse negabunt.
Ire loca. & scrobibus ^{supra} supabit terra repletis
Spissus ager. glebas ^{concreta} cunctates crassaq; terga
Expecta & ualidis ^{fontibus} terram proscide iuuenis

¶ De experimēto terrarū. & primo qualiter scietur utraque terra densa sit an rara. ¶ Cōstructio (Dicā nunc quomō possis cognoscere quāq; scz terrā (Requiras). i. picipias (an terra sit rara an sit densa) id ē spissa (supra morem). i. nīmīū aut valde (qm̄ altera) scz densa terra (fauet frumentis. altera) scz rara. fauet (baccho Densa) scz terra (magis fauet cereri). i. frugib⁹ (queq; rarissima) scz terra (fauet lyeo) i. vino (Capies). i. eliges (ante). i. prius (locū) scz in campo (oculis. & iubebis puteum demitti). i. infodi (alte). i. pfunde (in solido). i. loco plano. & (repones rursus) scz in puteū (omne humū). i. terrā effollam (& equabis pedibus summas harenas. Si terra deerit). i. nō poterit implere puteū (vber). i. solū (erit rarū). i. nō densum. & (erit aptius pecori & vitibus almis Sin) id ē sed si (terra negabit posse ire in sua loca). i. in puteum (& si terra supabit). i. supflua erit (scrobib⁹ repletis). i. postq; scrobes repleti sunt (tūc ager ē spissus Expecta glebas cūctantes). i. graues & (crassa terga) scz terre. ¶ Lyeus vocat^r bacchus a grēco verbo lyo quod est soluo. quia homines dissolutos facit.

Lyeus
Densus
Densare
Rarus
Solidus
Solidare,

¶ Densus & rarus sunt contrarie scatonis. vt hic apparet. Densus id est spissus crassus. Inde densare. i. facere densum. teu. dick. ¶ Rarus. i. nō densus. nicht dick. vt rarus pānus Rarus etiā ē nō creber vel nō multus Iuuenalis Rarus venit in cenacula miles. Idem Rara auis in terris &c. ¶ Solidus. i. integer vel firmus Solidare facere solidū. teu. zolderen. Item solidus est nō cauus. vt cornua. ceruina sunt solida &c.

Salsa aut tellus & que perhibetur amara
Frugibus infelix ea nec mansuescit arando
Nec bacho genus aut pomis sua noia seruat
Tale dabit specimen. tu spisso uimine qualos
Colaq; preloru fumolis deripe tectis
Huc ager ille malus dulcesq; a fontibus unde
Adplenu calcentur. aqua eluctabitur omnis
Scilicet & grandes ibunt p uimina guttae
At sapor indicu faciet manifestus. & ora

GEORGICORVM FO. XXXII

Tristia tentantū sensu torquebit amaror
 Pinguis item q̄ sit tellus hoc deniq; pacto
 Discimus. haud unq; manibus iactata fathiscit
 Sed picis in morem ad digitos lentescit habedo
 Humida maiores herbas alit. ipsaq; iusto
 Lætior. ah nimiu ne sit mihi fertilis illa
 Neu se preualidā primis ostendat aristis
 Que grauis est ipso tacitam se pōdere prodit
 Queq; leuis. promptū est oculis prediscere nigra
 Et quisquis color. at sceleratū exquirere frigus
 Difficile est. picee tantū taxiq; nocentes
 Interdū aut hederē pandūt uestigia nigre
 ¶ Hic docet agnoscere alias qualitates terrarū. s. vtrū dulcis an
 salta sit. vtrū pinguis. humida grauis &c. ¶ Cōstrue (Salsa tell⁹
 & q̄ phibeā amara dabit tale specimē). i. cognitionē (Ea). s. salta
 terra (ē infelix frugibus nec māsuēscit) i. melior sit (arando). i.
 dum arat (Nec seruat gen⁹ baccho. aut pomis sua noīa). i. cū vi
 na & poma denominentur a locis tamen a talī terra nulla vi
 na aut poma noiari pnt Et hoc ē interpositū p̄ parenthesis (Tu
 deripe fumosis tectis qualos). i. corbes (spisso vimine). s. factos
 & deripe (cola plorū). i. torculariū (Ille malus ager). i. terra aliq̄
 illius agri mali (& dulces vndē fontibus calcenī hic). i. in col
 & q̄lis (ad plenū). i. p̄fecte vehemēter (Scz). i. certe (oīs aqua elu
 ctabit). i. cū lucta egrediī (& grādes guttē ibūt p̄ vimina Et sa
 por) scz illi⁹ aque (faciet manifesti⁹ indiciū) scz terre (& amaror)
 id ē amaritudo (torq̄bit sensu tristia ora tentātū). i. gustatiū (Itē)
 id ē sili⁹ (discim⁹ hoc pacto). i. mō (q̄ tell⁹ sit pinguis. Ipsa tracta
 ta manib⁹ haud fathiscit). i. frangit (s; lentescit) i. heret (ad digi
 tos habedo). i. dū habeī (in morē picis Humida) scz tell⁹ (alit ma
 iores herbas. & ipa tell⁹. lætior). i. fertilior (iusto). i. q̄ iustū ē q̄ ex
 pedīt (Ah ne illa tell⁹ sit mihi nimiu fertilis. neu). i. neue (osten
 dat se p̄ualidā). i. valde potentē (primis aristis). i. herbis nascēti
 bus (Que tellus ē grauis p̄dit se pondere. Promptū est). i. facile
 est (p̄discere oculis nigram) scz terram (& quisquis). i. q̄cunq; co
 lor est. subaudi promptū est p̄discere (Ac). i. s; (exgrere). i. p̄cipō
 re (sceleratū). i. malum (frigus) scz terre. est difficile (tantū picee)
 ille arbores. & (nocentes taxi aut nigre hederē pandunt interdū
 uestigia) scz frigoris.

Specimen. ¶ Specimen, i. inspectio vel cognitio. vt. xij. eni. Solis aui spe-
 Qualus cimen. Et sic a verbo specio qd nō ē in vsu. ¶ Qual^o ē sporta vi-
 Quaxillus minea. In diminutū quaxillus. sicut a tal^o taxill^o. legit etiā qua-
 Colū Colare. fillū. ¶ Colū ē instrumentū p qd purgat liquor. In colare. i. p
 Prelum. fundendo purgare. ¶ Prelū ē torcular. eyn perisse Tit^o calphur
 Amaror. nius. Quāuis & madidis incubant prela racemis. ¶ Amaror. i.
 Lētus Lētesco amaritudo Lucreti^o Absinthia tāgit amaror Aliq tū hic in Vir
 Picea id ē lētus aut tenax fio Lent^o etiā ē mollis & flexibil. In lētesco
 id ē mollis fio. v^o ibi Et rigor lentescat ille &c. ¶ Picea est arbor
 ex q^o pix fluit. q arbor fm Pliniū amat mōtes & frigora

His aniaduensis terram multo ante memeto
 Excoquere. & magnos scrobib^o cōcidere mōtes
 Ante supinatas aquiloni ostēdere glebas
 Quam lætum infodias uitis genus. optima putri
 Arua solo. id uenti curant gelidæ q̄ pruinē
 Et labefacta moues robustus iugera fossor
 At si quos haud ulla uiros vigilantia fugit
 Ante locū similē exquirut. ubi prima paretur.
 Arboribus seges & quō mox digesta feratur
 Mutata ignoret subito ne semina. matrem
 Quin etiam coeli regione in cortice signant
 Ut quo queq; modo steterit. qua parte calores
 Austrinos tulerit. que terga obuertit axi
 Restituant. adeo in teneris cōsuelscere multu est

¶ De plantatōe vitiū. & q̄ terra lōge anteparanda sit p̄sitioni
 ¶ Cōstructio (His aniaduensis). i. q̄litate agri cognita (memē
 to excoq̄re). i. p̄parare (terrā multo ante) sc̄ q̄ plantes vites. &
 (memēto p̄cidere magnos montes scrobibus) i. facere scrobes
 in mōribus vbi vites locādē sunt (Et memēto ostēdere agloni)
 id ē vēto (glebas supinatas). i. euerfas aratro (anteq̄ infodias lætū
 genus vitis Optima arua sunt putri solo). i. putrefacta (Vēti &
 gelidē pruinē curāt). i. faciūt putre solū. & (robust^o fossor mo/
 uens). i. vertens (iugera labefacta). i. promissa (At si quos) id ē si
 aliquos viros (haud vlla vigilantia fugit). i. si qui sunt agricolæ
 diligētes (illi exquirut ante). i. prius (similē locum. vbi prima se-
 ges paretur arboribus). i. vbi arbores primū ferantur (& quo)

GEORGICORVM FO. XXXIII

id ē ad quē locū. s. (seges fera) .i. trāspōnā (mox digesta) .i. or
 dinata (Ne semia) .i. plāte (mutata) .i. trāslata subito (ne ignorēt
 matrē) scz terrā (Quinctiā diligētes agricolē signāt) .i. notāt (in
 cortice) scz plāte (regionē coeli) .i. in q̄ steterit (vt restituāt) scz plā
 tas (eo mō q̄) mō (queqz steterat. qua pre) planta (tulerit) .i. susti
 nuerit (calores austrinos) .i. austrī (& q̄ terga) .i. latera (obuerter
 rit) .i. opposuerit (axi) .i. septētrioni (adeo multū ē cōsuescere in
 teneris) .i. prima etate. ¶ Animaduertere ē aio aduertere & cōsi. Aiaduerto
 derare. Etia scat punire. vt animaduertā in te &c. ¶ Supinare. i. Supinare
 facere supinū vel p̄sternere in dorsum. vel erigere. ¶ Austrinus Austrinus.
 a um. ē possessiū nomē ab auster.

Collibus an plano melius sit ponere vites

Quere prius. si pinguis agros metabere campi

Densa sere in denso nō legnior vberē bacchus

Sin tumulis accliuē solū colleqz supinos

Indulge ordinibus. nec secius omis in vngue

Arboribus positis secto via limite quadret

Vt sepe ingen bello cū longa cohortes

Explicuit legio. & cāpo stetit agmen aperto

Directe qz acies. & late fluctuat omnis.

Ere renitenti tellus. nec dū horrida miscent

Prelia. sed dubius medius mars errat in armis

Omnia sint paribus numeris dimēsa viarū

Nō animū modo vti pascat prospectus inang

Sed quia nō aliter vires dabit oibus equas

Terra. nec in vacuū poterūt se extēdere rami

¶ Docet qualiter in plano ponēde sint vites. & qliter in collib⁹.

¶ Cōstrue (Quere prius vtrū meli⁹ sit ponere vites in collibus.

an in plano) .i. cāpo (Si metabere) .i. eliges (agros pinguis cāpi

sere dēsa) .i. dense (bacchus ē nō legnior) .i. vīna bene pueniunt

(in denso vberē) .i. in cāpo dense vitib⁹ p̄sito (Sin) .i. sed si (meta

bere solū accliuē) .i. altū (tumulis colleqz supinos) .i. erectos (In

dulge) .i. da operaz (ordinib⁹) .i. vt ordinate seras vites (& omis

via) .i. positio (quadret) .i. cōueniat (in vngue) .i. p̄fecte (arborib⁹

bus) .i. vitibus positis (nō secius) .i. equaliter (limite secto) .i. du

cto (Vt) .i. sicut (cum longa legio explicuit) .i. expādit (cohortes

ingeni bello. & cū agmē stetit in cāpo apto) .i. lato (& acies sunt

directe. & ois tellus fluctuat late) .i. mouet aut splēdet (renitēti

LIBER SECVNDVS

ere).i.armis(nec dū miscēt horrida prelia, sed mars erat dubius in medijs armis).i.inter armatos exercitus (Omnia loca sint diu mensa paribus numeris).i.ordinatōnibus(viagz.Non mō).i. nō solū(vti).i.vt(pspectus pascat).i.delectet(inanem animum, Sed quia terra nō dabit aliter equas vires omnib⁹) scz vitibus, (Nec rami poterūt extēdere se in vacuū).i.aera. ¶ Metor aris.i. pono vel ordino In castrametor.i.pono tētoria ¶ Secius est ad uerbiū ppariui gradus a secus qd est aliter. tñ secus corripit e. secius aut pducit Secius ē idem qd secus vel idem qd minus.

Metor
Secius

In vnguē
Quadrare.

¶ In vnguē vel ad vnguē pulcre ponit pro pfecte. Horati. Nō castigauit ad vnguē. ¶ Quadrare.i.congruere conuenire.hoc nō quadrat.teutonice das en sluyft nyet.

Forlitan & scrobibus que sint fastigia queras
Aulim vel tenui vitem comittere sulco

Altius ac penitus terrae defigitur arbor

Esculus imprimis. q̄ quantum vertice ad auras

Ethereas. tantū radicem in tartara tendit

Ergo nō hyemes illa. nō flabra neqz imbres

Couellunt. immota manet. multoqz p̄ annos

Multa virum voluens durādo saecula vincit

Tum fortes late ramos & brachia tendes

Huc illuc media ipsa ingentē sustinet vmbra

¶ Docet q̄z profunde ponent arbores ¶ Cōstrue(Queras)forlitan(que fastigia).i.pfunditates(sint scrobibus).i.fossis arborū (Aulim).i.audebo(cōmittere vitem vel) i.etiā(tenui sulco)id ē puē fosse(Arbor defigit terrae).i.in terrā(alti⁹).i.pfundi⁹(ac penitus).i.interius(Esculus)scz defigit alti⁹(imprimis).i.maxime(que)scz esculus(quantū tendit vertice).i.capite(ad ethereas auras.tantū tēdit radice in tartara).i.infima terrae (Ergo hyemes nō ouellunt illam)scz esculū(nō flabra).i.flatus(neqz imbres couellunt illā Esculus manet immota.& voluens durādo p̄ multos annos vincit multa saecula).i.grates(virū).i.viros(Tū).i.etiam(esculus tendēs late fortes ramos & brachia huc& illuc.ipsa media sustinet ingentē vmbra)scz frondiū ¶ Tartarus ē pfundissimus & pessimus locus dānatorū dicitur a greco verbo taratto. qd ē cōturbo. vel a tartarizīn qd ē horrere

Tartarus.

Fastigiū
Flabra

¶ Fastigiū ē idē qd altitudo vel summitas & pfunditas. ¶ Flabra.tñ pluraliter significat flatus aut flāmina

GEORGICORVM FO. XXXIII

Neue tibi ad solem vergat vineta cadentem
 Neue inter vites coryli sere, neue flagella
 Summa pete aut summa detringe ex arbore platas
 Tantus amor terræ, neu ferro lede retuso
 Semina, neue oleæ siluestres inlere truncos
 Nam sepe incautis pastoribus excidit ignis
 Qui furtim pingui primū sub cortice tectus
 Robora cōpredit frondesq; elapsus in altas
 Ingētē cœlo sonitum dedit, inde secutus
 Per ramos victor percq; alta cacumina regnat
 Et totū inualuit flāmis nemus, & ruit atrā
 Ad cœlū picea crassius caligine nubem
 Presertim si tempestas a vertice siluis
 Incubuit, glomeratq; ferēs incēdia ventus
 Hoc vbi non a stirpe valet, cœleq; reuerti
 Possunt atq; ima similes reuirescere terra
 Infelix superat folijs oleaster amaris

¶ Alia p̄cepta dat de plātādis vitib⁹ ¶ Cōstructio (Neue vineta
 v̄gāt tibi). i. tendāt (ad solē cadentē). i. ad occidētē (Neue sere co
 rylū inter vites Neue pete). i. accipe ad plātandū (summa flagel
 la). i. ramos (aut ne detringe plātas ex summa arbore). i. ex sum
 mitate arboris (Tātus amor terræ). i. tā diligētē colēd⁹ ē ager.
 (neu). i. vel ne lede semina). i. plātas (ferro retuso). i. hebeti cul
 tro (Neue inlere siluestres truncos oleæ illi⁹ arboris (Nā ignis ex
 cidit sepe pastorib⁹ incautis). i. negligētib⁹ (q; sc; ignis (tect⁹ p̄
 mū furtim). i. clā (sub pingui cortice. cōpredit). i. arripuit in
 cendit (robora). i. arbores (& ignis elapsus in altas frōdes. dedit
 ingētē sonitū cœlo). i. i aere (& ignis victor secut⁹ inde p ramos
 regnat p alta cacumina, & inoluit flāmis totū nemus. Et ignis
 crassus picea caligine ruit). i. emittit, p̄icit (atrā nubē). i. fumū.
 (ad cœlū Presertim). i. maxime (si tēpestas incubuit siluis a v̄tice)
 id ē ab aglone (& si v̄tū ferēs). i. flans (glomerat). i. auget incē
 dia (Vbi). i. postq; (hoc) s̄ p̄tulerit (arbores nō valet reuerti) id ē
 renasci (a stirpe). i. radice (s; cœleq; arbores p̄nt reuerti atq; reuire
 scere siles ima terra. oleaster ifelix). i. sterilis (supat). i. supē (ama
 ris folijs ¶ Vinetū. i. vinea aut loc⁹ vitibus plit⁹ ¶ Serere etiā fit Vinetū Serere
 plātare, vt hic In semē etiā fecat plātā. ¶ Oleaster ē siluestris olea Semē oleaster

LIBER SECVNDVS

Nec tibi tam prudēs quisq; pluadeat auctor
 Tellurem borea rigida spirante mouere.
 Rura geli tūc claudit hyems, nec semine iacto
 Concretā patitur radicē affigere terrā
 Optima vinetis satio est quū vere rubeti.
 Candida venit auis lōgis inuila colubris
 Prima vel autūni sub frigora, cū rapidus sol.
 Nōdū hyemē cōtingit equis, iā preterit aestas
 Ver adeo frondi nemorū, ver vtilē siluis
 Vere tumēt terrā & genitalia semina polcut
 Tum pater omnipotens secūdis imbribus ether
 Cōiugis in gremiū letæ descēdit, & omnes
 Magnis alit magno cōmixtus corpe foetus
 Auia tūc resonāt auib; virgulta canoris
 Et venerem certis repetūt armenta diebus
 Parturit almus ager, zephyricq; tepetibus auris
 Laxant arua sinus, supat tener omnibus humor
 Inq; nouos soles audent se gramina tuto
 Credere, nec metuit surgētēs pampinus austros.
 Aut actū cōelo magnis aquilonibus imbrem
 Sed trudit gemas & frondes explicat omnis

¶ Dicit quo tpe vites serēde sunt scz autūno vel melius in vere
 ¶ Construe sic (Nec quisq; tam prudens auctor persuadeat tibi
 mouere rigidam tellurē borea spirante), i. tpe frigido. qn boreas
 spirat (Hyems claudit tūc rura gelu), i. frigore (nec patit. semine
 iacto), i. imposta plāta (affigere terrā radicē cōcretā) scz frigore
 (Optima satio ē vinetis), i. vitibus (in vere rubeti), i. florenti (cū
 cādida auis), i. ciconia (venit. iūsa lōgis colubris), i. quā odiūt
 colubri quia deuorant ab ea (vel optima satio ē vinetis, sub), i.
 ante (prima frigora autūni. cū rapidus sol nōdū cōtingit hys
 men equis suis, & cū estas pterit iā Ver est adeo vtilē frondi ne
 morū, & ver est vtilē siluis Terrā tumēt), i. grauidē sunt in vere
 (& polcut semina genitalia), i. qbus aliquid gignit (Ether) ex
 istens (omnipotēs pater descēdit tū letē in gremiū cōiugis) id ē
 terrē (imbribus secūdis) secūdatibus (& ipe magnus), s. ether (cō
 mixtus alit oēs foetus magno corpe suo Auia virgulta), id ē ar

GEORGICORVM FOLIO XXXV

buſta (reſonāt tūc canoris auibus. & armēta) .i. aīalia (repetunt
 venerē) .i. coitū (certis dieb⁹ Almus ager pturūt) .i. parere cupit
 & (arua laxāt ſinus) .i. aperiūt ſe (tepētibus auris) .i. vētis (zephy
 ri Tener humor ſupat) .i. abūdat (oibus Gramina audēt crede
 re) .i. dmittere (ſe tuto in nouos ſoles) .i. vernaes dies (& pāpi
 nus) .i. vitis (nō metuit tūc auſtros ſurgentes) .i. tēpeſtates (Aut
 nō metuit imbrē actum) .i. emiſſum (de cœlo magnis aqilonis
 bus) .i. frigori⁹ Sed pāpinus (trudīt) id ē pfert (gēmas) id ē ger
 mīna (& explicat) .i. emittit. oēs frōdes ¶ Perſuadere ē ſuadendo Perſuadere
 inducere. v⁹ agere vt credas vel facias ¶ Aether ē elemētū ſum⁹ Aether
 mū ſc⁹ ignis vel ſm alios ē ſumma ps aeris. hic accipit p aerē. Auius
 ¶ Auius a um. i. ſine via vel a via. ſicut inui⁹ deuius Qñq⁹ po⁹ Almus.
 nitur ſubſtantiuē in gñe neutro Virgi. Sequor auia curſu
 ¶ Almus dicit ab alendo vnde almus ager quia nos alit. Ita ſu
 perius alma ceres Eciā almus ſcat caſtum vel ſanctum
 Non alios prima creſcentis origine mundi
 Illuxiſſe dies aliumve habuiſſe tenorem
 Crediderim. ver illud erat. ver magnus agebat
 Orbis. & hibernis parcebant flatibus euri
 Cū primū lucē pecudes hauſere. virūq⁹
 Ferrea progenies durū caput extulit aruis
 Immiſſeq⁹ fere ſiluis & ſydera cœlo.
 Necres hunc tenere poſſent pferre laborem
 Si non tanta quies inter frigūſq⁹ caloremq⁹
 Iret. & exciperet cœli indulgentia terras
 ¶ Dicit ver initiū fuiſſe mundi ¶ Cōſtructio (Crediderim non
 alios dies) ſc⁹ q̄ vernos (illuxiſſe prima origine creſcētis mundi
 vel crediderim primā originē mundi (nō habuiſſe aliū tenorē)
 id eſt pceſſum v⁹ ductū (Illud tps (erat ver. magnus orbis age
 bat ver) .i. habebat tēperie veris (& euri parcebāt) .i. abſtinebant
 (hibernis flatib⁹) .i. quales eē ſolēt hyeme (cū pecudes primū
 hauſere lucē) .i. natē ſunt (& cū ferrea) .i. dura (pgenies virū) id ē
 viro⁹ (extulit aruis durū caput. & cū fere ſunt primū immiſſe
 ſiluis) .i. in ſiluas (ſydera) ſc⁹ ſunt immiſſa (cœlo) i. in cœlū (tene
 re res) .i. noue & primū natæ (nō poſſent pferre hunc laborē) .i.
 tantū calorē & tantū frigus (ſi tanta quies) id ē tēperies (nō iret
 inter frigus calorēq⁹ & indulgētia cœli) .i. mollicies aeris (excip
 peret) .i. acciperet terras) ¶ Tenor a verbo teneo. ſcat idē qd Tenor
 tentio vel retinētia vel p̄tinatio. Titus linius Res facilis eſt ſi

V LIBER SECVNDVS

Indulgētia vno tenore pagit. ¶ Indulgētia ē pmissio. & (vt ait Quinctilia) nus) mollis educatio. Indulgere em ē comedere. pmittere.

Quod supest. quēcūq; premes virgulta p agros.
 Sparge fimo pigui: & multa memor occule terra
 Aut lapidē bibulum aut squalētes infode cōchas
 Inter em labētur aque; tenuisq; subibit
 Halitus. atq; animos tollent sata. iamq; reperti
 Qui saxo sup atq; ingentis pondere testē
 Vrgerent. hoc effulos munimen ad imbres
 Hocubi hiulca siti findit canis estifer arua.

¶ Redit ad pcepta pditionis ¶ Cōstructio (Qd) scz pceptū (sup est). i. restat vel sequit (qēcūq; virgulta pmes p agros). i. infodies terræ (sparge illa pingui fimo. & tu memor). i. diligēs (occule) id ē obrue v' occulta (multa terra Aut infode) scz cū plāta (lapi dē bibulū aut squalētes pchas. aque em interlabent) scz p lapidolam terrā (& tenuis halitus). i. respiratio (subibit atq; sata). i. plāte (tollēt aios). i. magis vigebūt. & aliq; sunt (repti iā q vrgerent sup). i. gratiarēt vel solidarēt terrā (saxo atq; pondere ingentis teste). i. multar; testar; (Hoc) scz ē (munimē). i. ptectio (ad effulos imbres). i. ptransmias pluuias. & hoc ē munimē (vbi). i. qñ

Virgultum
 Halit⁹. hala
 re Hiule⁹. hi
 ulcare

(estifer canis) illa stella (findit arua. hiulca). i. hiāria (siti). i. siccitate ¶ Virgultū. i. virga vel frutex aut multitudo virgar; ¶ Halitus. i. spūs In halare. i. spirare. & exhalare. i. expirare ¶ Hiule⁹ a um. a verbo hio. i. patul⁹ hians In hiulcare. i. facere hiulcum vel apire Catullus. Cū grauis exustus estus hiulcat agros

Seminibus positis supest deducere terram
 Sepius ad capita. & duros iactare bidentes
 Aut presso exercere solum sub vomere. & ipsa
 Flectere luctantes inter vineta iuuenos
 Tum leues calamos & rasc; hastilia virgæ
 Fraxineasq; aptare sudes furcasq; bicornes.
 Viribus eniti quar; & cōtemnere ventos
 Assuescant. summasq; sequi tabulata p ulmos
 Parcendū teneris. & dum se letus ad auras
 Palmes agit laxis per pur; immissus habenis

GEORGICORVM FO. XXXVI.

Ipsa acie falcis nondū tentandā, sed vncis
 Carpende manibus frondes interq; legende
 Inde vbi iam validis amplexu stirpibus vltimos
 Exierint: tum stringe comas, tum brachia tonde.
 Ante reformidant ferrum, tum deniq; dura
 Exerce imperia, & ramos cōpescite fluentes.

¶ Docet de repastinatōe & alijs cultib⁹ nouellæ vineæ. ¶ Con-
 structio (Semib⁹), i. plātis vitū (positis, sup est deducere terrā
 sepius ad capita) scz vitū, i. ad ipas plātas (& iactare), i. mouere
 (duros bidētes), i. fossoria (Aut exercere solū), i. arare terrā (sub-
 vomere pressō, & flectere iuuēcos), i. boues (luctātes), i. arantes
 (inter ipa vineta, Tum), i. deinde sup est (aptare) scz ad nouellas
 vites (calamos leues) i. planos (& hastilia), i. pticas (rasē virgæ)
 id ē decorticate (& sudes fraxineas), i. stipes de fraxino (& fur-
 cas bicornes, quar; scz furcæ (virib⁹, vites assuescāt eniti), i. ex-
 urgere crescere (& p̄tere vētos & assuescāt sequi tabulata), i. li-
 gna trāuersa (p̄ summās vltimos) illas arbores q̄ sustētant vites.
 (Ac parcendū ē teneris), i. nouellis vitib⁹ (dū prima etas), i. illa-
 rum (adolefcit), i. crescit (nouis frondib⁹, & dū palmes agit se le-
 tus ad auras), i. crescit in altū (immisus p̄ pupæ), i. p̄ aerem (laxis
 habenis), i. mollib⁹ vinculis (Ipsa) scz virgulta (nondū sunt ten-
 anda acie falcis, s; frondes sunt, carpēde vncis manib⁹ & inter
 legēdæ), i. paulatim frāgēdæ. Est aut̄ temesis interq; legēdæ (In)
 id ē deinde (vbi vites exierint), i. creuerint (amplexe), i. circūdan-
 tes (vltimos validis stirpib⁹), i. truncis vlt̄ palmitib⁹ (stringe tum
 comas tū tonde brachia), i. amputa tūc frondes & ramos sup
 fluos, vites (reformidāt ferrū añ), i. prius nolūt amputari falce,
 (Exerce dura iperia), i. scinde vites (tū deniq;), i. postq̄ creuerūt
 (& cōpescite ramos fluentes, i. sup fluos. ¶ Bidēs ē fossoriū, sic ē g⁹ Bidens.
 masculi Etiā fcat ouē, sic ē g⁹is fci, vt alibi dicit Lectas de mo Tabulata;
 re bidētes. ¶ Lenis p̄ma lōga idē qd̄ plan⁹ & nō asper In leniga Lenis,
 re. ¶ Tabulata sunt edificia de tabul⁹, i. de asseribus, vt tabulatū
 nauis, eyn rocf, Hic fcat structurā p̄ quā vites expandunt.)
 Texende sepes etiam, vt pecus omē tenēdum est
 Precipue dum frons tenera imprudēscq; labor;
 Cui sup indignas hyemes solemq; potētem
 Siluestres vri assidue capreeq; sequaces
 Illudunt, pascuntur oues auideq; iuuençæ
 Frigora nectantum cana concreta pruina.

LIBER SECUNDVS

Aut grauis incumbens scopulis arenibus estas
 Quantum illi nocuere greges, duricq; venenum
 Dentis, & admorso signata in stipite cicatrix
 Nō alia ob culpa baccho caper omnibus aris
 Ceditur, & veteres ineunt proscenia ludi
 Premiaq; ingentes pagos & cōpita circum
 Theside posuere, atq; inter pocula leti
 Mollibus in pratis vinctos saliere per vtres
 Nec nō ausonij troia gens missa coloni
 Versibus incomptis ludūt risuq; soluto
 Oraq; corticibus sumunt horrēda cauatis
 Et te bacche vocant p̄ carmina leta, tibiq;
 Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu
 Hinc omnis largo pubescit vinea foetu
 Cōplentur vallesq; caue saltusq; profundi
 Et quocunq; deus circū caput egit honestū
 Ergo rite suum baccho diceremus honorē
 Carminibus patrijs lanceſq; & liba feremus
 Et ductus cornu stabit sacer hyrcus ad aram
 Pinguiq; in verub⁹ torrebimus exta columnis

¶ Dicit vites p̄cipue nouellas muniēdas p̄tra pecudes ¶ Con-
 strue (Sepes sunt etiā texēde, & oē pec⁹ ē tenēdū) .i. custodiendū
 a vitib⁹ (p̄cipue) .i. maxie (dū frons ē tenera & imprudēs labor)
 id ē ipatēs vexatōis (Cui) sc; frō di tenere (sup) .i. p̄ter (indignas
 hyemes, & solē potētē) .i. grauē (siluestres vri) illa aialia & capree
 (sequaces) .i. p̄secutrices (illudūt) .i. nocēt (oues & auidē iuuece)
 id ē vaccæ (pascunē) .i. rodūt .f. vites (& frigora p̄creta cana prui-
 na. nō nocuerūt tm̄. aut grauis estas incūbēs aretib⁹ scopul⁹)
 nō nocuit tm̄ (q̄tū greges nocuere illi) .f. viti. & q̄tū nocuit (ve-
 nenū duri dētis, & cicatrix signata ī stirpe) .i. plāta (admorso) .i.
 roso (caper cedi) .i. occidi (baccho in oib⁹ aris ob nō aliā cul-
 pā) sc; q̄ vites rodit (& veteres ludi ineunt) .i. intrāt (p̄scenia)
 id ē pulpita (& theside) .i. athenienses (posuerūt p̄mia) sc; ludo-
 rum (circū ingētes pagos) .i. vicos rusticos (& circū cōpita) id ē
 vias publicas (atq; ipi leti inter pocula, saliere p̄ vinctos vtres)
 id ē vasa (in mollib⁹ pratis; nec nō ausonij coloni) .i. itali (gens

GEORGICORVM FO. XXXVII

missa a troia ludūt incomptis versib⁹ & risu soluto). i. dissolu-
to vel grādi (& sumūt horrēda ora). i. laruas (de cauatīs cortici-
bus. & o bacche vocāt te p̄ lēta carmīa. & suspēdūt mollia oscil-
la). i. ora vel imagines (tibi). i. ad tuū honorē (ex alta pinu). i. ad
arborē (oīs vinea pubescit). i. crescit (hinc). i. ideo (largo foetu). i.
multo fructu (& caue, valles p̄plēt & p̄fundi salt⁹). i. siluē (& q̄cū
q̄ de⁹). i. bacchus (circū egit). i. vertit (honestū caput) i. pulcrū
& c. (Ergo dicem⁹ baccho suū honorē rite). i. fm ritū (carmīnī-
bus patrijs). i. romanīs (& ferem⁹). i. offerem⁹ lāces & liba (& hīr-
cus sacer). i. sacrificand⁹ (duct⁹ cornu stabit ad arā). & torrebim⁹
pinguā exta in verub⁹ columnīs). i. de corylo factis. ¶ Vri sunt
in supiori germania boues feri & magni q̄s bubulos vocāt. ex Vrus
q̄s cornib⁹ bibūt barbari ¶ Proscenia sunt pulpita añ scenā in Proscenia.
q̄bus ludit ¶ Pag⁹ ē qd vulg⁹ villā vocat In pagan⁹. i. rusticus Pag⁹ Pagan⁹
in pago habitās. ¶ Cōpita sunt loca q̄ multē viā p̄ueniunt Cōpita.
¶ Theseus fuit atheniēsis In thesides patronymicū. i. atheniē Theside-
sis. ¶ Ausones fuerūt antiquus pp̄s in italia In ausoni⁹. i. ita Ausones
licus. & ausonia italia. ¶ Oscillū ē dimīnutū nomē ab os oris. Ausonius.
Vel ab os fit osculū. ab osculū fit oscillū. & erāt oscilla parue sta Oscillum
tue vel capita lignea ad arborē suspēsa in honorē bacchi Colurnus.
¶ Colurnus ē possessiū nomē a corylus.

Est etiā ille labor curandis vitibus alter
Cui nuncq̄ exhausti latus e. nāq̄ ome quotānis.
Terq̄ quaterq̄ solū scindēdu. glebaq̄ verlis
Eternū frangēda bidentibus. omne leuandu
Frode nemus. redit agricolis labor actus in orbē
Atq̄ in se sua p̄ vestigia voluitur annus.
Ac iam olim seras poluit cū vinea frondes
Frigidus & siluis aquilo decussit honorem
Iam tum acer curas venietem extēdit in annū
Rusticus. & curuo saturni dente relictam
Perlequitur vitē. attondes fingitq̄ putado
Primus humu fodito. primus deuēcta cremato
Sarmēta. & vallos. primus sub tecta referto
Postremus metito. bis vitibus ingruit vmbra.
Bis segetē densis obducunt sentibus herbe
Durus vterq̄ labor. laudato ingētia rura

LIBER SECVNDVS

Exiguū colito. nec nō etiā aspera rufci
Vimina p siluam & ripis fluuialis arundo
Ceditur. incultiq; exercet cura salicti

¶ Dicit rusticus sp eē laborandū circa vites ¶ Cōstr. (Etiā ille las
bor ē alter curādis vitib⁹). i. ad curādū vites (cui) scz labori (nū
q; ē satis exhausti) i. fatigatōis (Nāq; oē solū). i. vitū (ē scinden
dū q; tannis). i. singul' annis (terq; q; terq; & gleba ē frāgēda eter
nū). i. sp (versis bidētib⁹) illis instrumētis (Omē nem⁹ ē leuādū)
id ē spoliandū (frōde Labor redit agricol' act⁹ in orbē). i. circui
tū (atq; ann⁹ voluit i se p sua vestigia). i. ann⁹ redit in idē (Ac cū
uinea posuit). i. deposuit (iā olim). i. tandē (seras frōdes). i. q; diu
sedent (& cū frigid⁹ aquilo decussit siluis honorē). i. pulcritudī
nē (acer) i. diligēs (rustic⁹ extendit curas suas iā tū). i. tunc mox
(in annū venientē). i. sequentē (& psequit' curuo dēte saturni). i.
falce (vitem relictā. attōdens). i. secās eā (& ipe fingit). i. format
eā (putādo) scz supflua (Tu fodito primus humū. & tu crema
to prim⁹ sarmēta deucta. & referto). i. reportato prim⁹ (vallos)
id ē stipites sub tecta. merito). i. vuas deme postrem⁹ Vmbra). i.
foliōz (ingruit). i. iminet bis vitib⁹ (& herbe obducūt). i. tegūt
(segetē). i. p̄sitas vites (densis sentib⁹). i. spinis (bis) scz in vere &
in autūno (Vterq; labor ē durus Laudato ingētia rura). i. pra
ta vel pascua (& colito). i. arato (exiguū). i. paruū agrū (Nec nō
& aspera vimina). i. ligamina (rufci) illius herbe (cedunt p siluā
& fluuialis arūdo cedit). i. secāt (in ripis. & cura salicti). i. salictū.
(inculti exercet). i. opus dat agricolē ¶ Sarmēta dicunt rami ar
borū āputati. ¶ Ruscū ē virgultū q; vires ligant. Alij dicūt ruscū
& est frutex ferēs rubras baccas de quo sunt scopi.

Sarmēta.
Ruscum
Ruscus

Iam vinete vites iam falcem arbuta reponūt
Iam canit extremos effectus vinitor antes
Sollicitada tamē tellus puluicq; mouēdus
Et iam maturis metuēdus iuppiter vuīs
Contra nō vlla est olēis cultura. neq; ille
Procurua expectat falcem rastrosq; tenaces
Cū semel helerut aruīs auralsq; tulerut
Ipsa satis tellus cū dente recluditur vincto
Sufficit humore. & grauidas cū vomere fruges
Hoc pingue & placitā paci nutritor oliuam
Poma quoq; vt primū truncos senlere valentes

GEORGICORVM EQ. XXXVIII

Et vires habuere suas, ad sydera raptim
 Vi propria nititur opileq; haud indiga nostre
 Nec minus interea foetu nemus omne grauelcit,
 Sanguineisq; inculca rubet auaria baccis
 Tondetur cythili: tedas silua alta ministrat.
 Pasciturq; ignes nocturni, & lumina fundit.
 Et dubitat homines serere atq; impedere curas

¶ Dicit maximā esse culturā vitū. sed minimā olearū. ¶ Cōstr.
 (Vites sunt iā vineę, arbusta reponūt iā falcē) i. vites sunt pu-
 ratę (Vinitor effoetus). i. lassus (canit iā extremos antes). i. finē la-
 boris (Tamē tell⁹ ē sollicitāda). i. sollicitē colēda (& puluis ē mo-
 uēdus) scz ad vites (Et iuppiter). i. imber ē (metuend⁹ vuis iā ma-
 turis. Cōtra. i. ecōtrario (nō vlla cultura ē oleis, neq; ille). f. oleę
 (expectāt) i. requirūt (pcuruā falcē). i. putatōez (neq; tenaces ra-
 stros). i. fossurā (cū semel hēserūt aruis). i. postq; coluerūt (& cū
 tulerūt auras). i. cū assueuerint aeris varietati (Ipa tell⁹ cū reclus
 dif). i. aperit (vncō dēte). i. vomere (sufficit). i. dat (hum orē satis)
 id ē frumentis (& sufficit grauidas fruges cū vomere). i. qñ arat
 oliuetū (tu nutritor). i. nutrites (hoc). f. mō (pinguē oliuā. & plas-
 cidā paci. Quoq;). i. etiā (poma). i. arbores pomiferę (vt primū
 sēserūt valētes trūcos) scz qbus dirigunt tenellę (& pmū habue-
 re suas vires. nitunt ad sydera). i. crescūt (raptim). i. cito (ppriavi
 haud indiga). i. indigētia (nrę opis). i. auxiliij (Nec min⁹). i. sifr.
 oē nem⁹ grauelcit foetu. i. sit grauidū fructu (& inculca auaria)
 id ē nemora (rubēt sanguineis baccis Cythisi) ille herbe (tondē-
 tur). i. metunt (alta silua ministrat tedas). i. lumiaria (& ignes no-
 cturni pascunt). f. tedis (& fundūt). i. dant (lumina) ¶ Vinitor ē Vinitor
 q colit vites ¶ Antes pli nūero vocant eminētes lapides vel vl⁹ Antes.
 timę colūne. qb⁹ edificia sustinent Etiā sunt extremi ordines vi
 nearū vel macerie qb⁹ vineta claudunt. ¶ Auariū ē locus in q^o Auariū
 multę sunt aues. q loc⁹ etiā ornithon dr greco noie. hic accipit Ornithon.
 auariū p secreta silua in q sepe sunt aues. ¶ Nutrior deponēta Nutrior.
 se verbū ē idē qd nutritio. ¶ Cythifus ē herba vtilissima pecori q^o Cythifus
 sepe i āno metit. ¶ Teda ē arbor resinā fundēs. vñ optie ardet. & Tæda.
 fiūt ex illa faces Accipit p cadelav⁹ facev⁹ igne. & etiā p nuptijs

Quid maiora sequar. salices humilescq; geneste
 Aut ille pecori frondē aut pastoribus vmbra
 Sufficiūt sepēq; satis & pabula melli

LIBER SECVNDVS

Et iuuat vndantē buxo spectare cytoræ
 Naricieq; picis lucos, iuuat arua videre.
 Non rastris hominū nō vlli obnoxia curæ
 Ipse caucaseo steriles in vertice siluæ
 Quas aiosi euri assidue franguntq; ferūtq;
 Dant alios alię fœtus, dant vtile lignū
 Nauighs pinos, domibus cedrosq; cupressosq;
 Hinc radios triuere rotis; hinc tympana plaustris
 Agricolaē & pandas ratibus posuere carinas
 Viminibus salices fœcudę, frondibus vlni
 At myrtus validis hastilibus, & bona bello
 Cornus, ityreos taxi torquētur in arcus
 Nec tilię leues, aut torno ralis buxum
 Nō formā accipiūt ferroq; cauātur acuto
 Nec nō & torrentē vndā leuis innatat alnus.
 Missa pado, nec nō & apes examina condūt.
 Corticibusq; cauis vitiosq; ilicis aluo
 Quid memorandū equę baccheia dona tulerūt
 Bacchus & ad culpā causas dedit, ille furetes
 Centauros letho domuit rhetūq; pholūq;
 Et magno hyleum lapytis crathere minātem
 ¶ Hic poeta docet vtilitates multasq; arborū spōte nascentū q̄s
 etiā vitib; p̄fert ¶ Cōstrue (Quid sequar maiora) .i. quid dica;
 de maiorib; arboribus (Salices & humiles geneste) ille breues
 arbores (aut ille sufficiūt) .i. subministrāt (frōde pecori, aut suffi
 ciūt pastoribus vmbra) .i. refrigeriū (& sufficiūt sepē fatis) .i. se
 getibus, & sufficiūt (pabula mellis Et iuuat) .i. delectat (spectare)
 id ē videre (cytoræ) illū mōtē (vndātē) .i. abūdātē (buxo) illa spē
 arboris (& iuuat spectare lucos) .i. siluas (picis naricie) sic dicte a
 loco (iuuat videre arua nō obnoxia) .i. debita (rastris, & nō ob
 noxia vlli curæ hoim) .i. q̄ nō egent humano labore vel cultu
 (Ipse steriles siluę in v̄tice caucaseo) .i. caucasi montis (q̄s) siluas
 (euri aiosi) .i. v̄ti validi (frāgūt & ferūt) .i. auferūt (assidue, dant
 fœtus) .i. vtilitates (alię) arbores (dāt alios fœtus) .i. quęq; arbor
 suū dat fructū (Ipse siluę dāt pinos vtile lignū nauighs, & dant
 cedros cupressosq; vtile lignū, domibus, Agricolaę triuere) id ē

*Vnam h. p. lon
 a. m. nou. h. n. an
 f. q. m. f. h. d. h. l.
 m. p. d. n. h. n. h. s.
 d. a. p. d. i. a. l. i. e. s. p. e.
 m. s. f. i. o. s. v. e. n. t. e. v. e.
 h. e. m. e. h. f. u. g. a. m. i. t. a.
 d. l. l. e. u. e. q. s. i. l. u. e.
 m. u. o. z. e. f. i. n. n. o.
 h. e. x. c. e. m. o. r. a.
 f. a. u. r. t. o. m. o. r. a.*

Handwritten mark

GEORGICORVM FO. XXXIX

aptauerūt(hic).i.ex siluis(radios rotis.& agricolę posuere hinc
 plaustris tympana).i.tecta(& posuere hinc ratibus).i.nauibus
 (pādas carinas).i.cruuas costas(Salices sunt foecūde viminib⁹)
 id ē pferūt vimina(vlmi sunt foecūde frondib⁹).Ac myrtus est
 bona validis hastilib⁹.& cornus ē bona bello).i.vtilis in rebus
 bellicis(Taxi torquent).i.flectūtur(in arc⁹ ityros).i.parthicos.
 id ē de taxis sūt arcus(Nec nō).i.etiā(tilig leues).i.planae(acce
 piūt formā & cauant acuto ferro.& buxum rasile).i.qđ radi pē
 (torno)illo instrumēto(Nec nō & leuis alnus).i.nauis ex alno
 facta(missa pado).i.in illū fluuiū(innatat vndā torrenrē).i.cuz
 impetu currentē(Nec nō & apes condūt).i.faciūt(examina).i.
 sedes suas(in cauis corticibus & in aluo).i.in ventre(viciosę ilis
 cis)illius arboris putrefactę(Quid eque memorandū).i.tā vti
 le(baccheia dona).i.uites(tulerūt).i.intulerūt(Bacchus).i.vitis
 (dedit&).i.etiā(causas ad culpā).i.malū faciendū(ille)scz bac
 chus(domuit letho).i.occidi fecit(centauros)illos hoies(furen
 tes)scz vino.Domuit inquā letho(rhetū pholūq)illos centau
 ros(& hyleū)illū cētaurū(minātem lapythīs)illis viris(magno
 cratere) Cytorus ē mons in paphladonia in q̄ buxus abūdat
 Dicit̄ hęc bux⁹ p arbore.& hoc buxū p ligno.teu. busboem
 Naritia ē qđam insula gręcię vbi pix multa nascit̄ In narici
 us a um. Caucasus ē maxim⁹ mons scythię in q̄ crescūt pini
 & alię arbores Radi⁹ rotę teu. speyckim rat Tympanū scat
 eyn bunge Tympanistes. q̄ ludit tympano. Et quia tympanū
 est vndiq; rectū & clausum.ideo scat etiā rectū vel clausurā sup
 curū. vt hoc loco. Ityrei sunt populus syrię iuxta arabes. hic
 accipit̄ p parthis q̄ maxime vtunt̄ arcub⁹ Torn⁹ ē instrumen
 tū quo ligna lenigant̄ & terunt̄. In tornare. i. torno aptare. teu.
 dreyen A bacchus sūt tria possessiua noīa scz bacchi⁹. bac
 cheus. & baccheius. Cētauri sunt popul⁹ thessalię qui primi
 in illis regionib⁹ vsi sunt equis ad equitādū Ideo poetę dicunt
 eos esse bifformes hoc ē equos simul & hoies. Lapythę etiam
 sunt popul⁹ in thessalia ppe cētauros Qui populi ambo qñq;
 cōuenerūt in cōuiuū & inebriati pugnauerūt inter se
 fortunatos nimir sua si bona norint.

Agricolas: quibus ipsa procul discordibus armis
 Fundit humo facile uictum iustissima tellus
 Si nō ingetem foribus domus alta superbis
 Mane salutantū totis vomit edibus vndam
 Nec uarios inhiant pulcra testudine postes.

Cytorus.
 Bux⁹. Buxū
 Naritia
 Caucasus
 Radius
 Tympanū
 Tympanistes
 Ityrei
 Tornus
 Tornare
 A bacchus
 Centauri
 Lapythe
 G III

LIBER SECUNDVS

Illusasq; auro vestes ephyreiacq; era
 Alba nec assyrio fucatur lana veneno
 Nec calia liquidi confunditur vsus oliui
 At secura quies & nescia fallere vita
 Diues opum variare: at latis ocia fundis
 Spelunce viuicq; lacus ac frigida tempe
 Mugitusq; boui mollesq; sub arbore somni
 Non abiunt: illic saltus: ac lustra ferarum
 Et paties operum paruorum assueta iuuetus
 Sacra deum: sanctiq; patres: extrema pro illos
 Iusticia excedens terris vestigia fecit

¶ Hic laudat vitam rusticam ¶ Cōstr. (O nimium fortunatos agricolas si norint). i. nouerint (sua bona. quibus) scilicet agricolae (ipsa iustissima terra tellus fundit). i. dat (ex humo facile victum. procul discordibus armis). i. bellis (Si). i. quis (alta domus non vomit). i. emittit (superbis foribus ingentem vnam). i. copiam (salutantium mane totis edibus Et sic agricolae non inhiant). i. sollicite cupiunt (postes). i. trabes (varios pulcra testudine). i. laminis format; de testis indicat; testudinum Et si non inhiant (vestes illusas). i. depictas (auro & graeae ephyreia). i. corinthia (Nec alba lana fucatur). i. tingit ab agricolis (assyrio veneno). i. purpureo cruore vel colore (Nec vsus liquidi oliui confunditur). i. corrupta a rusticis (casia) illa herba (Ar). i. si tamen (secura quies & vita nescia fallere. diues variare: opum non absunt eis. at). i. sed tamen (ocia in latis fundis). i. praedictis (& spelunce & viuui lacus). i. fluentes aquae (at frigida tempe). i. loca amena & refrigerantia. non absunt eis (Mugitusq; bouum & somni molles). i. iucundi (sub arbore) non absunt eis (Saltus ac lustra). i. cubilia (ferarum sunt illic) intelligit autem venationes (Et iuuetus). i. familia (paties operum). i. diligens in opere (& assueta paruo). i. non magna desiderans (Sacra deum) id est deorum scilicet sunt ibi (& patres sunt ibi sancti). i. venerabiles (Iusticia excedens terris fecit extrema vestigia pro illos). i. agricolas Nam poetae dicunt iusticiam expulsam ciuitatibus. in agris adhuc aliquando diu mansisse. ¶ Testudo est animal testa tectum. tento. eyn schilt pedde. Sunt autem in india maxime testudines. quae testis sectis in laminas lectos vestiunt diuites. Ponit etiam pro cythara. ¶ Fucus est herba quae colorat. Ideo ponit pro colore & etiam pro fraude fucare colorare. ¶ Fundus est praesagii quae colitur ¶ Tempe plura sunt loca amenissima in thessalia scilicet ponit hic pro quibus ameno loco. ¶ Ephyra est ciuitas aethiopiae quae

Testudo
 Fucus
 Fundus
 Tempe.
 Ephyra.

GEORGICORVM FO. XL

voca' alio noie corynthus. Inde ephyrus vel ephyreus
 Me vero primū dulces ante omnia musæ
 Quare sacra fero ingēti percussus amore
 Accipiat. celiq; vias & sydera monstrent
 Defectus solis varios lunęq; labores
 Vnde tremor terris: qua vi maria alta tumescant
 Obiicibus ruptis: rursusq; in seipsa residant
 Quid tantū oceano properent se tingere soles
 Hiberni: vel q̄ tardis mora noctibus obstet
 Sin has ne possim naturæ accedere partes
 Frigidus obstiterit circū precordia sanguis
 Rura mihi & rigui placeat in vallibus amnes
 Flumina amem siluasq; inglorius: o vbi campi
 Sperchiusq; & virginibus bacchata lacenis
 Taygeta: o qui me gelidis in vallibus hemi
 Siltat: & ingenti ramorū protegat vmbra
 ¶ Sup oia laudat philosophiā. deinde vitā rusticā q̄ p̄xime ad
 sapiētiā accedit. ¶ Cōstr. (Musæ). i. sciētię (dulces an oia). i. sup
 oia (accipiat me primū q̄). i. musæ. (sacra fero percussus ingēti
 amore) sc; musæ (& musæ mōstrent mihi vias) i. circuitus (coeli
 & sydera) i. naturas syderū. & mōstrent mihi (varios defectus so
 lis & labores). i. defectus lunę Et musæ mōstrent mihi (vndetre
 mor sit terris. & qua vi alta maria tumescant obiicibus). i. agges
 ribus (ruptis. & qua vi maria residant rursus in se). i. descendunt.
 (Quid) i. quare (soles hiberni). i. hyemales (properent tantū tin
 gere se oceano). i. occidere (vel q̄ mora obstet tardis noctibus). i.
 cur in hyeme dies sint tā breues. noctes vero tā longe (Sin). i. si
 si (frigidus sanguis obstiterit circū p̄cordia). i. si hebes ingenius
 mihi impedimento fuerit (ne possim accedere has ptes nature). i.
 intelligere has naturales scientias (Rura placeant mihi. & rigui
 amnes in vallibus. Amem flumina siluasq; inglorius). i. ignor.
 (O vbi sunt campi & sperchius) ille fluuius (& taygeta baccha
 ta). i. bacchādo frequē tata (v̄ginibus lacenis). i. lacedemonijs (O
 qui siltat). i. ponat (me in gelidis vallibus hemi) illius mōtis (&
 protegat me ingēti vmbra ramorū. ¶ Musa ē idē qd sciētia. dicta a
 greco noie mōsis qd ē inquisitio Ponit p̄ carmine vt ibi. Sil
 uestrē tenui musaz meditaris auena ¶ Sido fcat idē qd descēdo
 vt ibi Gemina sup arbore sidit Sic & aqua sidit. quādo cadit.

LIBER SECVNDVS

Sperchius ¶ Sperchi⁹ ē fluui⁹ in theſſalia ¶ Taygeta ē mons laconię bac⁹
cho ſacer. in q̄ virgines bacchari ſolebāt ¶ Lacena vocat̄ muli⁹
Lacena. er ex laconia ¶ Hemus ē mons inter thraciā & macedoniā
Hemus.

Fœlix qui potuit rerū cognoscere cauſas
Atq; metus omnes & inexorable fatum
Subiecit pedibus ſtrepitūq; acherontis auari
Fortunatus & ille deos qui nouit agreſtes
Panac; ſiluanūq; ſenem nymphac; ſorores
Illum nō populi faſces. nō purpura regum
Flexit & infidos agitās diſcordia fratres
Aut cōiurato deſcēdens dacus ab iſtro
Nō res rhomanę perituraq; regna. nec; ille
Aut doluit miſerans inopē. aut inuidit habēti
Quos rami fructus quos ipſe volētia rura
Sponte tulere ſua carpiſit. nec ferrea iura
Inſanūq; forum aut populi tabularia vidit
Sollicitant ali; remis freta ceca. ruūtq;
In ferrū. penetrāt aulas & limina regum
Hic petit excidijs vrbeſi miſeroſq; penates
Vt gēma bibat & ſarrano dormiat oſtro
Cōdit opes alius deſoſſoq; incubat auro
Hic ſtupet attonitus roſtris. hūc plauſus hiantē
Per cuneos geminatus em̄ plebilq; patrūq;
Corripuit. gaudent p̄fuſi ſanguine fratrū
Exilioq; domos & dulcia limina mutant
Atq; alio patriā querūt ſub ſole iacentem
¶ Adhuc poeta laudat ruſticā vitā cōpatione vitę vrbanę q̄ eſt
plena tumultib⁹ ¶ Cōſtruo (Fœlix). ſ. ē (q̄ potuit cognoscere cau
ſas rerū. atq; ſubiecit pedib⁹). i. cui p̄dicit (oēs metus). i. res quę
hoib⁹ metū inferūt. & ſubiecit pedib⁹ (inexorable fatum). i.
mortē irrecuſabilē (& ſtrepitū). i. terrōrē (auari acherōtis). i. in
ferni (Et). i. etiā (ille eſt fortunatus q̄ nouit agreſtes deos) ſc; (pa
na & ſiluanū ſenem nymphac; ſorores) ſc; inter ſe hoc eſt q̄ ru
ſticā vitā colit (Faſces populi). i. honores aut cōſulatus (nō fle
uerunt illum. & purpura regum non flexit illum) ſc; a virtute.

GEORGICORVM FOLIO XLI

(& discordia agitans). i. vexans (fratres infidos) sc3 sibi (Aut da
 cus) ille popul⁹ (descendens ab istro) illo fluuio (iurato). i. quem
 iurauit se non transitur⁹ (Res romane & regna peritura non flexerunt
 illi Nec ille) sc3 rustic⁹ (aut doluit miserans inopem. aut in
 uidit haberi) sc3 diuitias. hoc est rustic⁹ neq; dolore neq; inuidia
 tangit (ipse carpsit fructus quos rami & quos rura tulere). i. p⁹
 tulerunt (volentia sua sponte Nec vidit iura ferrea). i. dura (nec vi
 dit for⁹ insanu⁹). i. locu⁹ iudicior⁹ turbulentu⁹ (aut tabularia popu
 li). i. loca ubi tabule. i. littere continent (alij) sc3 mercatores (sollici
 rant ceca freta remis). i. nauigant p⁹ ignotum mare (alij ruunt in
 ferru⁹). i. bella gerunt (& penetrant aulas & limina regu⁹). i. famula
 tur regib⁹ (Hic). i. alius (petit excidijs urbe miserolq; penates). i.
 expugnat vrbes & vicos (vt bibat gema). i. ex poculo gemmeo
 (& vt dormiat sarrano ostro). i. in purpura (alius) sc3 auar⁹ (co
 dit). i. congregat (opes & incubat auro defosso). i. iacet sup⁹ auruz
 qd infodit terre (Hic). i. alius (stupet. attonitus rostris). i. in foro
 hoc est amat aut laudare aut laudari i⁹ pcione (& geminat⁹ plau
 sus plebis patru⁹q;). i. senator (& corripuit). i. inualit (hunc). i. aliu⁹
 (hiantem). i. auidu⁹ laudis (p⁹ cuneos). i. subsellia (alij p⁹ fusi sanguie
 fratru⁹). i. suos (quos occiderunt. gaudet. & mutat domos & dul
 cia limina sua exilio). i. exules sunt (atq; q⁹ runt patriam iacetem sub
 alio sole). i. in alia p⁹ mundi ¶ Acheron dicitur a poetis inferni Acheron.
 fluuius. & interpretat sine gaudio vel salute. ¶ Fascis est colligata Fascis.
 sarcina In buco. Ego hoc te fasce leuabo. & quia an⁹ psules rho
 manos portant a lictorib⁹ fasces virgare. ideo fasces p⁹ psulatu
 vel alio honore accipiunt. ¶ Ister est maxim⁹ fluuius scytharum Ister
 vel germanor⁹ q⁹ & Danubius vocat⁹ ¶ Dacus dicitur aliq; de da⁹ Dacus
 cia q⁹ regio est iuxta thraciam. ¶ Tabulariu⁹ est loc⁹ in q⁹ reponuntur ta⁹ Tabulariu⁹
 bule. i. littere ¶ Ostia est purpura q⁹ sit in tyro ciuitate q⁹ alio noie Ostrum
 sarra dicitur. hinc sarran⁹. i. tyri. ¶ Rostra scaturit suggestu⁹ vel alta sede Rostra.
 q⁹ fuit in foro romano. qua ascendebat q⁹ pcionare. Vn sepe legit⁹
 aliquem dixisse p⁹ rostris. i. in illa alta sede stantem. ¶ Cunei dicunt⁹ Cunei
 ordines & loca in teatro in qbus sedet spectantes.

Agicola in curuo terram dimouit aratro:
Hinc anni labor. hinc patria paruosq; nepotes
Sustinet. hinc arma bouu meritosq; iuuenos
Nec regnes quin aut pomis exuberet annus
Aut foetu pecoru aut cerealis mergite culmi
Prouentuq; oneret sulcos atq; horrea vincat
Venit hyems. teritur syconia bacca trapetus

LIBER SECVNDVS

Glande sues leti redeunt. dant arbuta siluæ
 Et varios ponit foetus autumnus. & altæ
 Mitis in apricis coquitur vindemia saxis
 Interea pendent dulces circum oscula nati.
 Casta pudiciam seruat domus. vbera vacce
 Lactea demittunt. pinguesq; in gramine leto
 Inter se aduersis luctantur cornibus hedi.
 Ipse dies agitat festos. fulusq; p herbam
 Ignis vbi in medio & socij cratera coronant
 Te libans leneg vocat. pecorisq; magistris
 Velocis iaculi certamina ponit in vlmo.
 Corporaq; agresti nudant predura palestra

¶ Hic describitur vita rustica voluptatis plena. ¶ Cōstrue (Agricola postq; dimouit). i. pscidit (terrā in curuo aratro labor anni ē ei hinc). i. ex agricultura h3 substantiā toti? anni (& ipse sustinet). i. sustinet alit (hinc) ex agricultura. patriā paruosq; nepotes). i. suos oēs. & sustinet (hinc armēta bouū & iuuēcos meritos) id ē pfortes laboris (Nec requies) scz est ei. i. ipse non cessat (quin annus aut exuberet). i. abundet. pomis. aut exuberet (scetu) id ē partu (pecor. aut mergite). i. manipulis (culmi cerealis). i. frumenticij. Nec requies est ipi quin (oneret sulcos! puentu). i. seminet de ijs frumētis q̄ iā puenerūt (atq; quin vincat horrea). i. plura tñ referuet frumēta q̄ capere possint horrea (hyems venit. bacca sicyonia). i. oliua (terit trapetis). i. molis oliuaribus. (sues redeūt leti). i. pingues (glande. siluæ dant arbuta). i. poma illa (& autumn? ponit). i. deponit aut ministrat (varios foetus) id ē fruct? (& mitis vindemia). i. vua (coquit). i. maturat (alte in apricis saxis). i. montib? sole gaudentib? (dulces nati pendent in terea). i. eodē tpe (circū oscula) scz patris (Casta domus). i. familiaria (seruat pudiciā. vacce demittunt vbera lactea). i. lacte plena (& pingues hedi luctant inter se aduersis cornib? in gramine leto). i. copioso (Ipse agricola. agitat festos dies. & ipse fustus). i. iacens (p herbā. vbi ignis ē in medio. & vbi socij coronant) id est herbis circū dant (cratera). i. poculū (ipse libans). i. sacrificās (vocat te o leneg). i. bacche (& ponit magistris pecoris). i. pecoribus (certamina velocis iaculi in vlmo). i. vt certādo iaculent in vlmo. & ipi (nudant p dura corpa. agresti palestra). i. luctatōne.

Incurtus
 Exuberare.

¶ Incurtus. i. valde curuus. nā in auget. ¶ Exuberare. i. abundare. & fit ab adiectiuo noīe vber qd̄ sc̄at plenus abundus.

GEORGICORVM FO. XLII

¶ Merges itis. est manipulus spicarum, vt inquit Seruius
 ¶ Cerealis ē adiectiuū factū a noīe ceres. Vñ & in eneide dicitur
 realia arma i. instrumēta qbus ceres. i. panis formatur.
 ¶ Sicyon vel sicyonia ē antiqua ciuitas laconie vbi oliuę mul-
 te sunt. Vñ dicit hic. Bacca sicyonia. i. q̄ abundat sicyone
 ¶ Trapetū est mola oliuaria. ¶ Apricus a um. i. apertus & sole
 gaudens. Inde apricari. id est sole calefcere
 ¶ Palestra est locus vbi luctatur aut ip̄a luctatio.

Merges.
Cerealis

Sicyon
Trapetū
Apricus
Apricari
Palestra.

Hanc olim veteres vitam coluere sabini
 Hanc remus & frater. sic fortis hetruria creuit
 Scilicet & rex facta est pulcherrima roma
 Septem que vna sibi muro circūdedit arces.
 Ante etiam sceptrū dicteī regis. & ante
 Impia q̄ celis gens est epulata iuuenis
 Aureus hanc vitam in terris saturnus agebat
 Nec dum etiam audierant inflari classica. necdū
 Impositos duris crepitare incudibus enses
 Sed nos immensum spacijs cōfecimus equos
 Et iam tempus equum fumantia soluere colla

¶ Laudat agriculturā prisconū exemplis. ¶ Cōstructio (veteres
 sabini coluere olim hanc vitā) sc̄z rusticā (Remus & frater eius)
 sc̄z romulus coluere hanc vitā (fortis hetruria) illa puincia (cre-
 uit sic. scilicet) .i. certe (& roma factā ē pulcherrima rex) .i. dñā mū-
 di (Saturnus aureus) .i. qui regnauit in aurea etate (agebat i ter-
 ris hanc vitā. añ sceptrū dicteī regis) .i. priusq̄ regnaret iuppi-
 ter. & anteq̄ impia gens est epulata iuuenis celis) .i. bobus oc-
 cisis. hoies (necdum audierant classica) .i. tubas bellicas (inflari)
 & necdū audierant (enses impositos duris incudib⁹ crepitare)
 id est sonare (Sed nos cōfecimus spacijs) .i. transiuimus (immen-
 sum equor) .i. p̄ magnū campū (& tps ē iam soluere equū fū-
 mantia colla) .i. cessare & quiescere. Est autē allegorica locutio
 ¶ Sabini fuerunt antiquus populus prope urbem romā qui
 cum romanis tandem coniuncti sunt

Sabini

¶ Remus & Romulus fuerunt conditores vrbis rome.
 ¶ Hetruria ē pars italie q̄ vocat̄ alio noīe tuscia in q̄ sunt Florē-
 tia Sene Bononia. ¶ Dicteus mons est in insula creta in qua re-
 gnauit iuppiter, vnde vocatur rex dicteus. i. cretensis.

Rem⁹ romul⁹
Hetruria
Dicteus